

Mari Aabølling
Vårin Kløvstad
Karoline Vik

Bærekraft i bank

En komparativ studie om bærekraft i norske
bankers utlånspolitikk

Bacheloroppgave i Økonomi, ledelse og bærekraft

Veileder: Eirik B. Hamre Korsen

Mai 2022

Mari Aabølling
Vårin Kløvstad
Karoline Vik

Bærekraft i bank

En komparativ studie om bærekraft i norske bankers
utlånspolitikk

Bacheloroppgave i Økonomi, ledelse og bærekraft
Veileder: Eirik B. Hamre Korsen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for økonomi
Institutt for industriell økonomi og teknologiledelse

Kunnskap for en bedre verden

FORORD

Denne bacheloroppgaven er en avsluttende oppgave på vårt treårige studium *Økonomi, ledelse og bærekraft* ved NTNU i Gjøvik. Besvarelsen ble utarbeidet våren 2022. Arbeidet med oppgaven har til tider vært krevende, men alt i alt en lærerik og spennende prosess som har ført med seg ny kunnskap vi vil kunne nyttiggjøre nå som vi beveger oss inn i arbeidslivet.

Det er flere personer vi ønsker å takke i forbindelse med vårt arbeid. Vi vil først og fremst takke våre informanter som har tatt seg tid til å stille til intervju, og som har vært viktige bidragsyttere i vår oppgavebesvarelse.

Videre ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder, Eirik B. Hamre Korsen, for et godt samarbeid underveis i prosessen. Ditt engasjement har motivert oss på veien mot resultatet, og vi mener at oppgavens kvalitet har blitt styrket gjennom dine tilbakemeldinger og gode diskusjoner.

Til slutt vil vi takke alle som har hjulpet oss med korrekturlesing og gitt oss nyttige tilbakemeldinger. Dette setter vi stor pris på!

Gjøvik, mai 2022

Mari Aabølling

Mari Aabølling

Karoline Vik

Karoline Vik

Vårin Kløvstad

Vårin Kløvstad

SAMMENDRAG

Tittel:	Bærekraft i bank – En komparativ studie om bærekraft i norske bankers utlånspolitikk	Dato: 20.05.22
Deltakere:	Mari Aabølling Vårin Kløvstad Karoline Vik	
Veileder:	Eirik B. Hamre Korsen	
Oppdragsgiver:	NTNU i Gjøvik	
Stikkord:	Bærekraft, bank, utlånspolitikk, lønnsomhet	
Antall sider/ord: 36/13139	Antall vedlegg: 3	Publiseringsavtale inngått: Ja
<p>Temaet i denne bacheloroppgaven er bærekraft i norske banker. Formålet er å beskrive hvordan bankene tar hensyn til bærekraft i beslutningen om å utstede lån til kunder i bedriftsmarkedet, og videre undersøke forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet. Oppgaven er basert på innhentet data fra dokumentanalyse og intervjuer med tre ulike banker.</p> <p>Teorigrunnlaget oppgaven bygger på inkluderer bærekraft, kredittvirksomhet, lover og retningslinjer. Sekundærlitteratur har blitt brukt til å finne sammenhenger mellom bærekraft og bankpraksis. Videre presenteres et rammeverk for bærekraftig finans, som senere brukes til å analysere og diskutere i hvilken grad bærekraft er integrert i bankenes utlånspolitikk. Bankenes plassering i rammeverket, litteratur og teori danner til sammen grunnlaget for oppgavens diskusjonsdel.</p> <p>Resultatene indikerer at når summen av bærekraftige tiltak implementert i bankenes utlånspolitikk øker, synker lønnsomheten. Videre fremkommer det at konkurransesituasjonen og aksjonærenes kortsiktige avkastning er en av hovedårsakene til at de kommersielle bankene er varsomme med å inkludere bærekraft i sin utlånspraksis. For å i større grad å kunne inkludere bærekraftvurderinger ved utlån til bedriftskunder, uten at det går på bekostning av den enkelte bankens konkurranseposisjon, vises det derfor til nødvendigheten av strengere offentlige reguleringer.</p>		

ABSTRACT

Title:	Sustainability in banking – a comparative study of sustainability in lending policies of Norwegian banks	Date:	20.05.22
Participants:	Mari Aabølling Vårin Kløvstad Karoline Vik		
Supervisor:	Eirik B. Hamre Korsen		
Employer:	NTNU i Gjøvik		
Keywords:	Sustainability, bank, lending policy, profitability		
Number of pages/words:	36/13139	Number of appendixes:	3
Availability:	Open		
<p>The topic of this bachelor thesis is sustainability in Norwegian banks. The purpose is to describe how Norwegian banks take sustainability into account in their decision-making when issuing loans in the corporate market. Furthermore, we examine the relationship between a sustainable lending policy and profitability. The thesis is based on data obtained from document analysis and interviews with three different banks.</p> <p>The theoretical basis of this assignment includes sustainability and financing, as well as laws and guidelines in the field. Secondary literature is used to find connections between sustainability and banking practice. Furthermore, a framework for sustainable finance is presented and used to analyse and discuss to what extent sustainability is integrated into the lending policies of the banks. The position of the banks in the framework, literature and theory, form the basis for the discussions of the thesis.</p> <p>Our findings indicate that when the sustainable initiatives implemented in the lending policies of the banks increases, profitability decreases. It also appears that the competitive situation and the shareholders short-term returns are among the main reasons why commercial banks are careful to include sustainability into their lending practices. To be able to include sustainable initiatives to a greater extent into lending policies, without being at the expense of the individual banks competitive positions, there is a need for stricter public regulations.</p>			

INNHold

1.0 INNLEDNING	1
2.0 TEORI	2
2.1 Norsk banknæring.....	2
2.1.1 Kredittvirksomhet	3
2.2 Bærekraft	4
2.2.1 Bærekraft i kredittvirksomhet	4
2.2.2 Lønnsomhetsperspektiver på bærekraftig bankpraksis	5
2.3 Lovgivning og retningslinjer	5
2.3.1 EUs taksonomi	6
2.4 Rammeverk for bærekraftig finans	7
2.4.1 Bærekraft finans 1.0.....	8
2.4.2 Bærekraftig finans 2.0.....	8
2.4.3 Bærekraftig finans 3.0.....	9
2.4.4 Finansinstitusjonenes plassering	10
3.0 METODE	10
3.1 Forskningstilnærming	10
3.2 Forskningsmetode.....	11
3.3 Utvalg	11
3.4 Forskningsdesign	12
3.5 Datainnsamling og analyse	13
3.6 Metodisk kvalitet og etiske vurderinger	14
3.6.1 Reliabilitet og validitet.....	14
3.6.2 Etske vurderinger	15
4.0 FUNN OG ANALYSE	16
4.1 Casebeskrivelser	16
4.1.1 Cultura.....	17
4.1.2 Sparebank 1 Østlandet	18
4.1.3 Nordea.....	19
4.2 Funn fra dybdeintervju	20
4.2.1 Bærekraft i bankenes kredittpraksis	20
4.2.2 Lønnsomhetsperspektiver på bærekraftige utlån	21
4.2.3 Forventninger til EUs taksonomi	24
4.2.4 Bankenes rolle mot et grønnere næringsliv	25

5.0 DRØFTING	26
5.1 Bærekraft i bankenes forretningsdrift og utlånspolitikk	27
5.2 Bankenes plassering i Schoenmakers rammeverk	28
5.3 Er Bærekraftig finans 3.0 målet?	29
5.4 Lønnsomhet i møte med bærekraft	31
5.5 Veien videre	33
6.0 AVSLUTNING	34
6.1 Oppsummering	34
6.2 Refleksjon	35
6.3 Videre forskning	36
7.0 LITTERATURLISTE	37

FIGURLISTE

Figur 1: Tre dimensjoner av bærekraftig utvikling (FN-sambandet, 2021)	4
Figur 2: Rammeverk for bærekraftig finans (Schoenmaker, 2017)	8
Figur 3: Oppbygning av metodekapittel	10
Figur 4: Drøftingens oppbygning	26
Figur 5: Sammenhengen mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i vårt utvalg	32

TABELLISTE

Tabell 1: Dokumentanalyse	14
Tabell 2: Oppsummering casebeskrivelser	16
Tabell 3: Funn fra dybdeintervju	20

1.0 INNLEDNING

Verden står overfor en menneskeskapt klimakrise som følge av befolkningsvekst, bruk av fossilt brensel og et svært høyt forbruk. Forskning viser at det trengs 1,7 jordkloder for å kunne produsere alt det dagens verdenssamfunn forbruker på ett år (WWF, u.å.). Denne kunnskapen har bidratt til at bærekraft er et begrep som har fått stadig sterkere betydning de siste årene. Siden begrepet ble satt på agendaen av Brundlandkommisjonen i 1987, har flere internasjonale initiativer blitt innført for å løse bærekraftsutfordringene. Blant disse er FNs bærekraftsmål som ble vedtatt i 2015, med formål om å veilede verdenspolitikken i en bærekraftig retning (FN-sambandet, 2021).

Næringslivets Hovedorganisasjon (u.å.) rapporterer at det norske næringslivet i økende grad implementerer bærekraft i sine strategier for å påskynde det grønne skiftet i Norge, og Regjeringens klimaplan for 2021-2030 trekker frem finansnæringen som en viktig pådriver i den bærekraftige omstillingen (Meld. St 13 (2020-2021)). Som en del av finansnæringen har bankene mye makt, ved at de allokere kapital til næringslivet. Zimmermann (2019) påpeker at bankenes store innvirkning på samfunnet og miljøet ligger til grunn for at de engasjerer seg i en rekke bærekraftige praksiser. Deres strategiske valg i veien om å drive bærekraftig virksomhet kan ha store ringvirkninger. Zimmermann (2019) fremhever at alle bedrifter kan gjøre bærekraftige tiltak, men når disse tiltakene skal implementeres i deres kjernevirksomhet har det langt mer omfattende effekter. For banknæringen handler dette om langt mer enn energibesparende arbeidslokaler. Det handler om kjernen til virksomhetene og hele sektoren generelt. En grønn omstilling av utlånsporteføljen kommer til å kreve betydelige ressurser, og lønnsomheten hos bankene vil være en avgjørende faktor å forholde seg til i utviklingen. I løpet av 2022 forventes EUs taksonomi å tre i kraft. Denne vil danne et grunnlag for hvilke økonomiske aktiviteter som anses som grønne og bærekraftige, og vil kunne påvirke bankenes utlånspolitikk (Regjeringen, 2021).

Denne bacheloroppgaven undersøker hvordan norske banker forholder seg til bærekraft i sin utlånspolitikk, ved å ta utgangspunkt i bankenes utlånsporteføljer sett i sammenheng med lønnsomhet. For å redegjøre for dette forholdet vil Schoenmaker (2017) sitt rammeverk for bærekraftig finans benyttes. Rammeverket deler bærekraftig finans inn i tre ulike nivåer. Hvor bankene befinner seg i rammeverket sier noe om virksomhetens lønnsomhet i sammenheng med deres bærekraftspåvirkning i samfunnet. For å forstå hvordan norske banker forholder seg til bærekraft og lønnsomhet, er resultater fra tre komparative case sammenlignet og

vurdert opp mot rammeverket. Oppgaven er avgrenset til utlån til bedriftsmarkedet, og følgende problemstilling er utformet:

“Hvordan er forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker?”

I denne oppgaven defineres utlånspolitikk som hvilke kriterier som ligger til grunn for innvilgelse av lån, og hvordan bærekraft er implementert i norske bankers strategier og deres krav til lønnsomhet. Resultatene viser at dersom grønn finansiering har høyere risiko og/eller lavere avkastning, er de økonomiske insentivene til å gjennomføre den i utgangspunktet lave. Lønnsomhet triumfer dermed bærekraft i mange tilfeller, under den forutsetning at låntaker opererer innenfor norsk lovgivning.

Oppgaven er inndelt i seks kapitler. Først blir det redegjort for relevant teori og litteratur, hvorav presentasjon av rammeverket befinner seg i kapittel 2. Videre redegjøres det for oppgavens metodiske tilnærming i kapittel 3, og i kapittel 4 presenteres funn fra oppgavens datainnsamling. I kapittel 5 drøftes funnene opp mot teorigrunnlaget, etterfulgt av en konklusjon som besvarer oppgavens problemstilling i kapittel 6.

2.0 TEORI

I dette kapittelet er teorigrunnlaget delt inn i fire deler for å sikre en oversiktlig tilnærming til elementene som inngår i besvarelsen på problemstillingen. Innledende vil det gis en introduksjon til norsk banknæring og kredittvirksomhet. Videre redegjøres det for begrepet bærekraft, og hvordan dette er integrert i bankenes kredittvirksomhet i henhold til litteratur. Bærekraft blir i større grad innlemmet i lover og retningslinjer som bankene må følge, og følgelig vil de som er å anse som mest sentrale i kontekst av problemstillingen bli presentert. Blant disse initiativene finner vi EUs taksonomi, et klassifiseringssystem som kan føre til endringer i fremtidens kredittvurderinger. Avslutningsvis presenteres et rammeverk for bærekraftig finans, som senere vil benyttes for å besvare oppgavens problemstilling.

2.1 Norsk banknæring

Banker, finansieringsselskaper og kredittforetak er Norges viktigste finansinstitusjoner (Finanstilsynet, 2016). Boye *et al.* (2018, s. 16) definerer finansinstitusjoner som *«virksomheter som samler opp penger fra økonomiske enheter med overskuddslikviditet og videreformidler midlene til økonomiske enheter som har behov for kapital»*. Bankene skiller

seg fra de andre finansinstitusjonene gjennom at de har enerett til å motta innskudd fra allmennheten (Finanstilsynet, 2016).

Det finnes to typer banker i Norge: sparebanker og forretningsbanker. Hovedforskjellen er tilknyttet eierformen og ikke hvilke tjenester som tilbys kundene (Finanstilsynet, 2016).

Sparebankene er selveiende institusjoner, mens forretningsbankene ofte er allmennaksjeselskaper, det vil si selskaper med en bred eierkrets (Boye *et al.*, 2018, s. 16). Bankene mottar innskudd og yter lån, og tilbyr blant annet betalingsformidling, omsetning av valuta og økonomisk rådgivning (Boye *et al.*, 2018).

2.1.1 Kredittvirksomhet

Kredittvirksomhet, eller finansieringsvirksomhet, regnes som å yte kreditt og stille garantier for egen regning, samt formidling av kreditt og garantier i tillegg til annen medvirkning ved finansiering av annet enn egen virksomhet (Finansforetaksloven, 2015). Gjennom å fungere som et mellomledd mellom mennesker som har mangler på og overskudd på kapital har bankene en viktig samfunnsrolle (Bouma, Jeucken og Klinkers, 2017). Norske banker og kredittforetak stod i 2018 for 74 prosent av næringslivets gjeld (Finans Norge, 2018).

Enhver bank som tilbyr denne typen kreditttjenester må være i stand til å vurdere fortjenestemulighet og tapsrisiko ved å låne ut kapital. Eklund (2005) påpeker at bedriftens nåsituasjon sier mye om hvilken evne den har til å bære et lån, men at det også er vesentlig å studere utviklingen i selskapet som har ført til denne nåsituasjonen, samt tidligere betalingshistorikk. Likviditeten er også sentral å studere. Et minimumskrav er at det foreligger et jevnt forhold mellom innbetalinger og utbetalinger, men låntaker bør også ha en tilstrekkelig likviditetsreserve som kan anvendes dersom det skulle dukke opp uforutsette utgifter eller betalingskrav (Eklund, 2005).

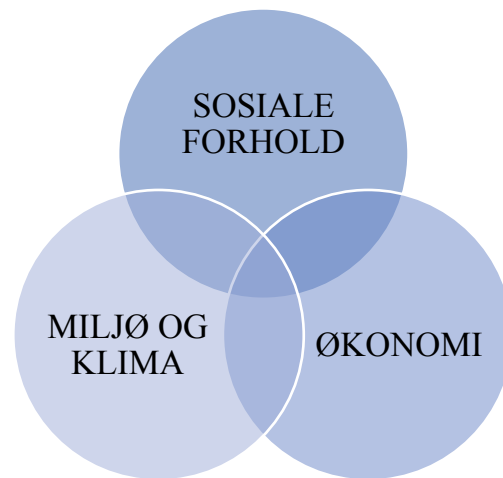
Bankene foretar en selvstendig vurdering av hvilke foretak de vil finansiere. Bedrifter har ikke rettskrav på å få innvilget lån selv om de har en tilstrekkelig likviditet og egenkapital (Finanstilsynet, 2016).

2.2 Bærekraft

Bærekraft som et begrep ble først kjent i rapporten *Vår felles fremtid* av FNs Kommissjon for miljø og utvikling i 1987 (Carson og Skauge, 2019). Her defineres en bærekraftig utvikling som «en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (Brundtland og Dahl, 1987, s. 42).

Gjennom denne definisjonen fremheves det at planeten har begrenset med ressurser og at disse må disponeres med aktsomhet for fremtiden, hvor verdenssamfunnet har et felles ansvar for å ta vare på dem. En bærekraftig utvikling omfatter tre dimensjoner: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Dimensjonene må ses i sammenheng, og det er denne sammenhengen som avgjør hvorvidt noe er bærekraftig (FN-sambandet, 2021).

For virksomheter omtales dette gjerne som den triple bunnlinjen, som innebærer at dens resultater kan måles med både en økonomisk, miljømessig og sosial målestokk (Carson og Skauge, 2019).

Figur 1: Tre dimensjoner av bærekraftig utvikling (FN-sambandet, 2021)

Den miljømessige dimensjonen handler om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs. Dette kan oppnås gjennom reduksjon av klimagassutslipp og et fokus på å ivareta verdens naturmangfold. Når det kommer til den økonomiske dimensjonen av en bærekraftig utvikling, handler det om fordeling av ressurser på en måte som sikrer økonomisk trygghet for alle i en verden som er preget av store økonomiske forskjeller. Den sosiale dimensjonen handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv, hvor oppfyllelse av menneskerettighetene står sentralt (FN-sambandet, 2021).

2.2.1 Bærekraft i kredittvirksomhet

Bankenes rolle i å bidra mot en bærekraftig utvikling er potensielt stor grunnet deres mellomleddsrolle i økonomien, deres innflytelse på andre næringer og involvering i bærekraftige aktiviteter gjennom utlån (Scholtens, 2009; Bouma, Jeucken og Klinkers, 2017; Zimmermann, 2019). Banksektoren har på sin side vært tregere i å innlemme bærekraft i sin forretningsdrift sammenlignet med mange andre næringer. En av årsakene som fremheves er at sektoren generelt blir oppfattet som en relativt «ren sektor» når en ser på direkte

miljøavtrykk (Bouma, Jeucken og Klinkers, 2017). Det er likevel flere drivere som bidrar til å dra sektoren i en mer bærekraftig retning. Interne drivkrefter omfatter aksjonærer, styret og ansatte, mens de eksterne drivkreftene er et resultat av press fra myndigheter, kunder, konkurrenter, ikke-statlige organisasjoner og samfunnet som en helhet (Tan, Chew og Hamid, 2017; Bouma, Jeucken og Klinkers, 2017).

Carè (2018) viser til at banksektoren er mer opptatt av kundenes direkte miljøpåvirkning enn sitt eget avtrykk. Med dette til grunn er derfor bankene opptatt av å vurdere sine kunders miljøpåvirkning når det kommer til utlån og investeringer (Lee, Jung og Chun, 2022).

Banksektoren er utsatt for klimarelatert risiko, gjennom blant annet utlån. Det er derfor viktig at bankene forstår hvilken risiko de er eksponert for, og justerer for denne gjennom å eventuelt prise lån høyere (Finans Norge, 2020).

2.2.2 Lønnsomhetsperspektiver på bærekraftig bankpraksis

Kritikere til banker argumenterer for at de prioriterer kortsiktig profitt fremfor langsiktige samfunns mål (Olmo, Saiz og Azofra, 2021). Blant annet hevder Richardson (2009, s. 556) at finansinstitusjoner fungerer som «usynlige forurenser», hvor de på skjulte måter bidrar til miljøproblemer som de finansierer og tjener penger på.

Det finnes mye forskning på forholdet mellom bærekraft og lønnsomhet i bedrifter, men det er per i dag ikke forsket mye på sammenhengen mellom bærekraft og bankstabilitet. Olmo, Saiz og Azofra (2021) viser på sin side til at bærekraftig bankpraksis øker lønnsomheten.

Markedsmakt ble fremtrukket som en viktig faktor for lønnsomheten blant de konvensjonelle bankene, men dette var ikke gjeldende for de bærekraftige bankene. De fant heller ikke tydelige sammenhenger mellom bærekraftig bankvirksomhet og insolvensrisiko, hvor insolvens betyr at banken ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser om tilbakebetaling av gjeld (Olmo, Saiz og Azofra, 2021).

2.3 Lovgivning og retningslinjer

Banker er gjenstand for omfattende regulering for å sikre stabilitet og effektivitet i det finansielle systemet (Norges Bank, 2021). Det er derfor å anse som hensiktsmessig å kort presentere relevante retningslinjer bankene må forholde seg til i sin drift i henhold til bærekraft.

Norske banker er pålagt å følge norsk lov. Regnskapslovens §3-3c viser til at store foretak skal rapportere og redegjøre for sitt samfunnsansvar som blant annet omfatter miljø, sosiale forhold, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser

(Regnskapsloven, 1999). Bankene blir også påvirket av EU-regelverk som en følge av EØS-avtalen (Norges Bank, 2021). Finansmarkedene er tiltenkt å være et sentralt virkemiddel i EUs plan mot en grønn omstilling, hvor de i 2018 lanserte en handlingsplan for bærekraftig finans. Hovedmålene i planen deles inn i tre kategorier, herunder kanalisering av kapital mot en mer bærekraftig økonomi, integrering av bærekraft i risikostyring og øking av transparens og rapportering knyttet til bærekraft (European Commission, 2018).

2.3.1 EUs taksonomi

På veien for å nå målene i EUs handlingsplan mot en grønn omstilling har det oppstått et behov for en definisjon av hva som er bærekraftig. På bakgrunn av dette har EU etablert et klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk virksomhet, definert som EUs taksonomi. Taksonomien setter kriterier for hvilke økonomiske aktiviteter som kan anses som bærekraftige (European Commission, u.å.).

For å kunne defineres som bærekraftig virksomhet må en økonomisk aktivitet bidra vesentlig til å oppnå minst ett av de seks definerte miljømål, og samtidig ikke ha en betydelig negativ innvirkning på de fem andre. Det kreves også at aktiviteten må oppfylle et minstekrav til sosiale og styringsmessige forhold. De seks definerte miljømålene er (Prop. 208 LS (2020-2021), s. 24):

1. Begrensning av klimaendringene
2. Klimatilpasning
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser
4. Omstilling til en sirkulærøkonomi
5. Forebygging og bekjempelse av forurensing
6. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer

Som en del av taksonomien vil det komme en rekke rapporteringskrav, som skal gjelde for banker, forsikringsforetak og børsnoterte bedrifter med minst 500 ansatte. De skal blant annet inkludere informasjon om i hvilken grad deres aktiviteter kan klassifiseres som bærekraftige etter taksonomien i sin årsrapport (Regjeringen, 2021).

EUs taksonomi er forventet iverksatt i løpet av første halvår 2022. Taksonomien kan først tre i kraft etter Stortingets lovendring om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk aktivitet er vedtatt, og etter innlemmelse i EØS-avtalen (Regjeringen, 2021).

2.4 Rammeverk for bærekraftig finans

I det påfølgende vil det redegjøres for rammeverket som ligger til grunn for å kunne si noe om norske bankers implementering av bærekraft i sin utlånspraksis per i dag. Rammeverket er utarbeidet av Dirk Schoenmaker (2017), og redegjør for ulike stadier av bærekraftig finans, samt på hvilket nivå de fleste bankene befant seg da rammeverket ble utarbeidet.

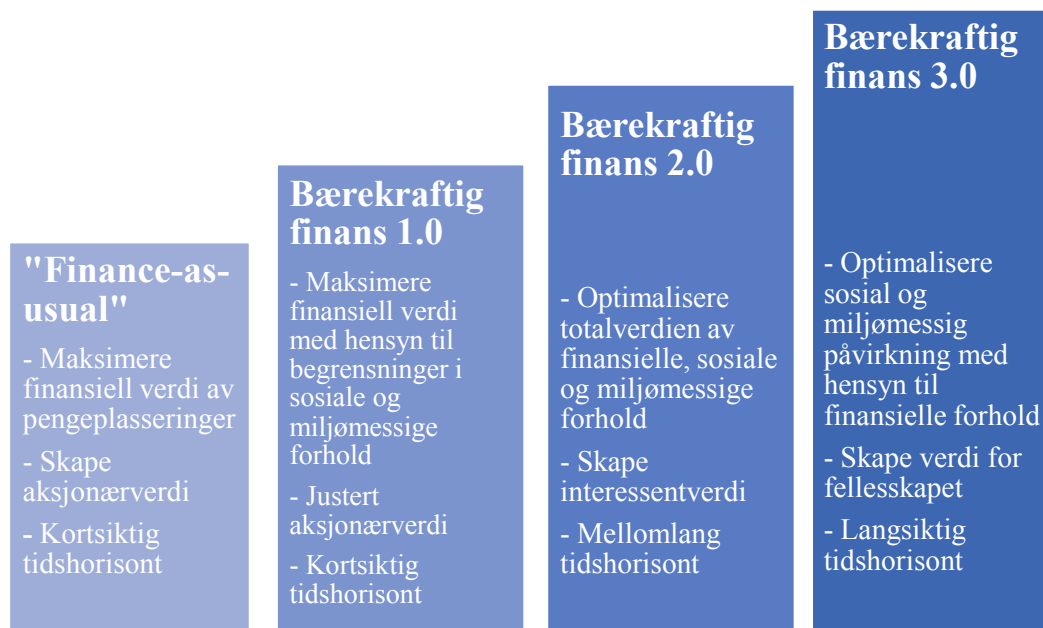
Rammeverket baserer seg på typologien til Dyllick og Muff (2015), og Schoenmaker (2017) presenterer en tilsvarende oppbygning i sin fremstilling. Dyllick og Muff (2015) presenterer et startpunkt kalt «business-as-usual», hvor det økonomiske perspektivet gjennomsyrrer virksomheten og dens prosesser. Videre deles virksomheter inn i tre ulike stadier, herunder *Business Sustainability* 1.0, 2.0 og 3.0. Etter hvert som virksomheter hensyntar og bidrar til å løse bærekraftsutfordringer, vil de bevege seg fra 1.0 til 2.0 og til slutt 3.0, der de virkelige bærekraftige virksomhetene befinner seg i sistnevnte stadium (Dyllick og Muff, 2015).

Schoenmaker (2017) viser til at finansinstitusjoner som praktiserer bærekraft har skiftet fokus fra å kun fokusere på den kortsiktige avkastningen, til å være mer opptatt av den langsiktige verdiskapningen. Dette innebærer å bevege seg fra et risikoperspektiv til et mulighetsperspektiv, der det trekkes inn sosiale og miljømessige hensyn i utlåns- og investeringsporteføljer. Han belyser også overgangen fra et aksjonærperspektiv til et interessentperspektiv, der en gjennom plasseringer ikke utelukkende fokuserer på å skape avkastning for aksjonærene til enhver miljø- og samfunnsmessig pris (Schoenmaker, 2017).

Schoenmaker (2017) argumenterer for at finansinstitusjoner gjennom sine pengeplasseringer kan være en avgjørende driver i overgangen fra lineære til sirkulære forretningsmodeller, og i begrensningen av utslipp av miljøskadelige kjemikalier og farlig avfallsdumping. Bankene har tradisjonelt allokert kapitalen til hvor den er mest produktiv i forbindelse med avkastning, men dersom banker skal fungere som en pådriver mot et mer bærekraftig næringsliv må krav om sosiale og bærekraftige hensyn sidestilles med hensynet til avkastning (Schoenmaker, 2017).

Schoenmaker (2017) deler i likhet med Dyllick og Muff (2015) sitt rammeverk inn i tre stadier: Bærekraftig finans 1.0, Bærekraftig finans 2.0 og Bærekraftig finans 3.0. I tillegg er det inkludert et forstadium kalt «finance-as-usual», der det utelukkende er den finansielle verdien av plasseringene som blir vektlagt (Schoenmaker, 2017).

Figur 2: Rammeverk for bærekraftig finans (Schoenmaker, 2017)

2.4.1 Bærekraft finans 1.0

I dette stadiet er kortsiktig profittmaksimering hovedprioritet. Kapital blir ikke lånt ut eller investert i den hensikt å aktivt bidra til en mer bærekraftig verden, men med hensikt i å skape mest mulig avkastning. Kapitalen blir dermed allokert ut fra et risikoperspektiv i henhold til å tilfredsstille aksjonærer. Stadiet tar likevel noen hensyn til miljø og sosiale forhold.

Finansinstitusjonene vil forsøke å styre unna sektorer med tilknyttede negative eksternaliteter som kan skade egen inntjening. Tobakkvirksomhet, hvalfangst og sektorer som anvender barnearbeidere er eksempler på aktiviteter som unngås. Motivene er utelukkende økonomiske, og kommer ikke fra et ønske om å være bærekraftig. Slike ekskluderinger kan generere positive bivirkninger for enkelte bærekraftaspekter, men selve motivasjonen kommer av et ønske om å minimere drifts- og kostnadsrisiko, bedre eget omdømme og slik holde på eksisterende kunder og tiltrekke seg nye (Schoenmaker, 2017).

2.4.2 Bærekraftig finans 2.0

I likhet med Bærekraftig finans 1.0, baserer også Bærekraftig finans 2.0 seg på en risikobasert tilnærming. Finansinstitusjonene integrerer eksplisitt sosiale og miljømessige forhold inn i deres beslutningstaking for å minimere risikoen for negative eksternaliteter tilknyttet egen drift, og for å kunne ta høyde for at låntakere holder seg levedyktig på sikt. På mellomlang sikt kan disse eksternalitetene prises og dermed virke negativt inn på virksomhetens omdømme og få negative utslag i regnskapet (Schoenmaker, 2017).

Ved å tillegge en finansiell verdi til sosiale og miljømessige påvirkninger i prosjekter kan forholdene mellom de tre dimensjonene av bærekraft optimaliseres. Dette utgjør til sammen totalverdien som kan fremstilles i en kontantstrøm, som igjen gir et bilde over de økonomiske påvirkningene av sosiale og miljømessige forhold. Etersom dette likevel er usikre faktorer er kravet og forventningen om avkastning lavere enn i de foregående stadiene. Beregning av totalverdi kan på en annen side bidra til å rettferdiggjøre for eksempel naturødeleggelser, dersom de økonomiske gevinstene er av en slik størrelse at de veier opp for den negative påvirkningen (Schoenmaker, 2017).

2.4.3 Bærekraftig finans 3.0

I dette stadiet flyttes fokuset fra et risikoperspektiv til et mulighetsperspektiv.

Finansinstitusjonene som befinner seg i Bærekraftig finans 3.0 unngår ikke sektorer tilknyttet negative eksternaliteter fra et risikoperspektiv, men velger kun å investere i og låne ut penger til bærekraftige selskaper og prosjekter. Utgangspunktet for stadiet er at investerings- og utlånsporteføljene skal basere seg på å bidra til en økt samfunnsverdi gjennom å vektlegge sosiale og miljømessige forhold, og på denne måten bidra til bærekraftig utvikling på sikt (Schoenmaker, 2017).

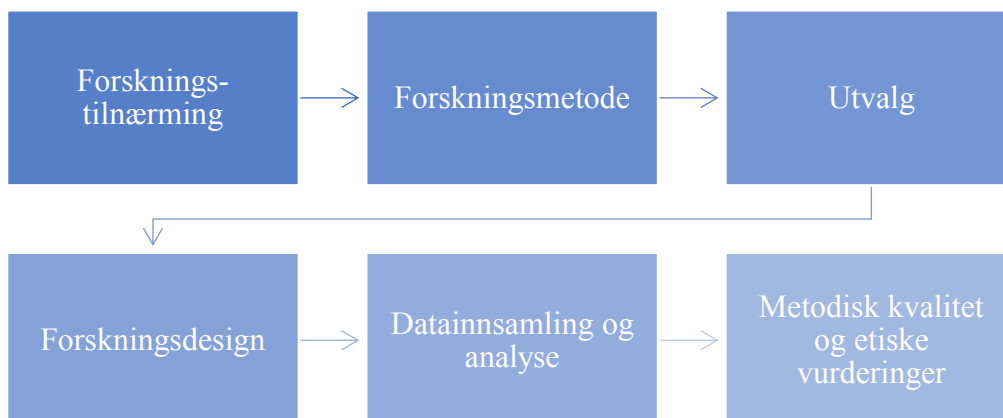
Til tross for at finansinstitusjonene har satt et større fokus på å tilfredsstille interessenter gjennom å bidra til en bærekraftig utvikling, må de likevel kunne kreve en rettferdig avkastning på midlene som investeres eller lånes ut. Av denne grunn kan ikke finansinstitusjonene se forbi den finansielle soliditeten til bedrifter som mottar finansielle midler, og det må fortsatt stilles krav til betalingsevne og egenkapital. Tanken bak Bærekraft 3.0 er at finansinstitusjonene fra et mulighetsperspektiv skal kunne foreta investeringer og utlån som optimaliserer samfunnsverdien ved å likestille økonomiske, sosiale og miljømessige forhold. Dette lar seg ikke gjøre ved å gi avkall på for store deler av den finansielle avkastningen til fordel for eksterne interessenter, da finansinstitusjonene er avhengige av å kunne tilfredsstille aksjonærene for å selv opprettholde levedyktighet. Å innlemme Bærekraftig finans 3.0 kan resultere i en mer moderat avkastning, men kan i flere tilfeller redusere risiko på lang sikt. Gjennom å investere og finansiere mer bærekraftig og bidra til mer bærekraftige samfunn, vil det redusere risikoen for alvorlig klimapåvirkning som kan koste bedriftene dyrt (Schoenmaker, 2017).

2.4.4 Finansinstitusjonenes plassering

Da Schoenmakers rammeverk ble utarbeidet befant flertallet av finansinstitusjonene seg på Bærekraftig finans 1.0. Omtrent 20 – 30 prosent av foretakene hadde inkludert bærekraft i sin investerings- og beslutningspraksis. Dette gjør at de befant seg på et sted mellom Bærekraftig finans 1.0 og 2.0. For å øke den sosiale og miljømessige verdien, som lå på omtrent ti prosent i det året Schoenmaker (2017) publiserte sitt rammeverk, vil det være viktig for finansinstitusjonene å bevege seg fra Bærekraftig finans 1.0 til 2.0, samt flytte fokuset fra et aksjonærperspektiv til et interessentperspektiv. Foretakene som praktiserte Bærekraftig finans 3.0 utgjorde under én prosent (Schoenmaker, 2017).

3.0 METODE

I dette kapitlet blir det redegjort for oppgavens metodiske tilnærming. Det vil bli gitt en beskrivelse av valg tilknyttet forskningstilnærming, forskningsmetode, utvalg, forskningsdesign, datainnsamling og analyse. Avslutningsvis skal kvaliteten av den metodiske tilnærmingen evalueres gjennom reliabilitet og validitet, og gruppens etiske vurderinger vil redegjøres for. Figur 3 viser en fremstilling av kapitlets oppbygning:

Figur 3: Oppbygning av metodekapittel

3.1 Forskningstilnærming

Innenfor metode skilles det mellom deduktiv, induktiv og abduktiv tilnærming til undersøkelser (Oppen, Mørk og Haus, 2020, s. 29). Det finnes begrenset med forskning på tematikken knyttet opp mot problemstillingen, og denne oppgaven har dermed som formål å utarbeide ny teori og kunnskap gjennom en induktiv forskningstilnærming. Dette vil gjøres ved å samle primær- og sekundærdata, og deretter identifisere sammenhenger mellom ulike informasjonskilder.

3.2 Forskningsmetode

Oppen, Mørk og Haus (2020, s. 23) definerer metode som «*en fremgangsmåte for å løse et problem og komme frem til ny kunnskap*». Formålet med oppgaven er å undersøke forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker. Med utgangspunkt i oppgavens problemstilling var en kvalitativ forskningsmetode å anse som nyttig av flere årsaker. På den ene siden vil det være utfordrende å definere hva som kan klassifiseres som et bærekraftig utlån, ettersom det ikke foreligger noen felles standard for bankene i henhold til hva som konkret kan defineres som bærekraftig. Utlånspolitikken omfatter hvilke kriterier som ligger til grunn for innvilgelse av lån, og uten en felles standard vil sannsynligheten for at kriteriene varierer mellom de ulike aktørene være stor. Politikken vil i denne sammenhengen ikke være målbar, og en kvantitativ metode vil dermed ikke være hensiktsmessig å benytte.

På en annen side tar problemstillingen også for seg lønnsomhet. Forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet vil være utfordrende å innhente data om, tolke og forstå gjennom en kvantitativ undersøkelse med standardiserte spørsmål. For å oppnå en helhetlig og dypere forståelse av dette spesifikke forholdet, har det derfor vært naturlig å velge en form for kvalitativ metode (Holme og Solvang, 1996). Flexibiliteten ved kvalitativ metode var også å anse som nyttig, da det finnes lite tilgjengelig forskning på dette forholdet. Det ble derfor vurdert til å være fordelaktig å kunne vinkle oppgaven og gjøre endringer etter hvert som kunnskapen og forståelsen rundt tematikken økte gjennom prosessen (Oppen, Mørk og Haus, 2020).

Gruppen har funnet inspirasjon i Breivik og Tokheim (2021) sin masteroppgave, som omhandler hvordan norske banker integrerer bærekraft i sin kredittvirksomhet for bedriftsmarkedet. Masteroppgaven har en lignende tilnærming til tematikken, og har i denne bacheloroppgaven har bidratt til inspirasjon i form av valgt teorigrunnlag, valg av rammeverk og metodisk tilnærming.

3.3 Utvalg

Oppgavens utvalg har bestått av tre norske banker med ulike rangeringer hos Etisk bankguide. Etisk bankguide er et samarbeid mellom Forbrukerrådet og Fremtiden i våre hender, og arbeider for å gi forbrukere, organisasjoner og myndigheter innsyn i hvordan banker forholder seg til viktige temaer innenfor etikk og bærekraft. Bankene kartlegges ut fra retningslinjer og policydokumenter, som videre gir grunnlag til utarbeidelse av en score som viser hvordan bankene oppfyller krav til samfunnsansvar. Rangeringen oppdateres hvert år, hvor bankene rangeres på en skala fra 1 til 100 (Etisk bankguide, u.å. b).

Et utvalg bestående av tre banker ble vurdert til å kunne bidra til betydningsfulle data, samtidig som at antallet ikke er for høyt i henhold til risikoen for dårlig vitenskapelig kvalitet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019). Informantene ble strategisk utvalgt basert på hvem som var å anse som mest relevante for å belyse oppgavens problemstilling (Oppen, Mørk og Haus, 2020). For å sammenligne ulike praksiser ble det kontaktet to banker med høy rangering hos Etisk bankguide, samt en bank som befinner seg lenger ned på rangeringslisten. I utvelgelsen ble det også tatt hensyn til at det var ønskelig å komme i kontakt med ulike typer banker, og det var derfor sentralt å inkludere minimum en sparebank og en forretningsbank i utvalget.

Bankene i oppgavens utvalg er Cultura, Sparebank 1 Østlandet og Nordea. Cultura ble i 2020 rangert på førsteplass hos Etisk bankguide, med en score på 98 prosent (Etisk bankguide, u.å. a). Sparebank 1 Østlandet er Norges fjerde største sparebank, og er å anse som en av de mer bærekraftige bankene, da de ligger på tredjeplass med 86 prosent i score. Forretningsbanken Nordea er banken i utvalget med lavest rangering på 61 prosent (Etisk bankguide, u.å. a). Casene er å vurdere som gode, da det først og fremst foreligger en spredning i rangeringene hos Etisk Bankguide. I utvalget er det også inkludert en sparebank og en forretningsbank, samt den banken som kan defineres som den mest bærekraftige i bransjen. Den mest bærekraftige banken, Cultura, representerer også en litt annerledes bankkultur i form av at den er verdibasert. Med dette til grunn var det forventet å finne betydelige forskjeller mellom de ulike bankene.

Rekruttering av informanter skjedde gjennom at det ble tatt personlig kontakt over e-post. Alle bankene var interessert i å delta, og det ble derfor ingen avslag i utvalgsprosessen. Det ble utarbeidet en felles e-post med nødvendig informasjon om gruppen og oppgavens omfang, og hva bankene kunne bidra med. Dette ga informantene god innsikt og et vurderingsgrunnlag for om de ønsket å bli intervjuet. Cultura og Sparebank 1 Østlandet stilte med én informant hver, og Nordea stilte med tre informanter.

3.4 Forskningsdesign

Som gjort rede for tidligere, har oppgaven en induktiv forskningstilnærming med formål om å utarbeide ny kunnskap om forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker. Det har vært begrenset med tilgjengelig forskning spesifikt rundt problemstillingens tematikk, og derfor ble et eksplorerende design vurdert som hensiktsmessig. Med dette har mange av oppgavens valg blitt tatt underveis som det har blitt

opparbeidet en større forståelse av relevante tema (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2019).

Oppgaven kan defineres som en komparativ casestudie, da hver av bankene opptrer som én case, og resultatene fra datainnsamlingen vil sammenlignes. Oppen, Mørk og Haus (2020) viser til at en casestudie gir muligheten til triangulering av metoder og kilder. Det er benyttet både dokumentanalyse og semistrukturerte dybdeintervjuer for å kunne belyse tematikken gjennom flere vinklinger og tilnærminger, og slik bidra til en større forståelse av forholdene som undersøkes.

3.5 Datainnsamling og analyse

Semistrukturerte dybdeintervjuer ble valgt som oppgavens hovedkilde for datainnsamling.

Det ble vurdert som hensiktsmessig å legge opp til en dynamisk samtale med forhåndsbestemte spørsmål, hvor informantene skulle ha mulighet til å fortelle fritt og mer detaljert der det var ønskelig. Dette ble valgt på bakgrunn av muligheten til å møte informantene personlig og observere deres væremåte og kroppsspråk, samt kunne stille oppfølgingsspørsmål. Hensikten med metoden var å kunne gi et sammenligningsgrunnlag mellom de ulike informantene, samtidig som intervjuene kunne formes ut fra hvilke svar som ble gitt. Dette ble vurdert som fordelaktig da det var forventet ulike tilnærminger til tematikken, og at relevante temaer og spørsmål var åpne for forandringer i henhold til hvordan intervjuene utspilte seg (Oppen, Mørk og Haus, 2020).

For å kartlegge hvordan bankene forholder seg til bærekraft i sin utlånspraksis, ble det utarbeidet en overordnet intervjuguide. Formålet var å kunne skape en helhetlig forståelse og kunnskap rundt tematikken. Denne ble sendt til bankene på forhånd av intervjuene for å gi informantene mulighet til forberedelser. To av intervjuene foregikk i bankens egne lokaler, mens det tredje ble gjennomført over Microsoft Teams. Under intervjuene ble det tatt lydopptak som i ettertid ble transkribert, noe alle informantene ga sitt samtykke til. På bakgrunn av funn fra intervju og opparbeidet kunnskap har problemstillingen blitt endret underveis. Fokuset ble til slutt rettet mot forholdet mellom bankenes utlånspolitikk og lønnsomhet. Grunnet vinklingen på tidligere problemstilling var ikke intervjuguiden spisset mot nettopp dette forholdet, men innsamlede data gjorde det ikke nødvendig å gjennomføre ytterligere intervjuer ettersom lønnsomhet var et av temaene som ble berørt.

I kombinasjon med intervjuene, har det også blitt gjennomført en dokumentanalyse som senere vil bli presentert som casebeskrivelser. Kombinasjonen ble vurdert som nyttig, da

tolkningen av dataene skapte grunnlaget for utarbeidelse av problemstillingen, samt et helhetsinntrykk av bærekraft i bransjen som har bidratt til å kunne trekke sammenligninger på tvers av bankene. Videre ble det vurdert som hensiktsmessig å kunne supplere innhentet primærdata, da all relevant informasjon ikke nødvendigvis kom frem gjennom et enkelt dybdeintervju. Dokumentene som har blitt analysert har bestått av årsrapporter, bærekraftstrategier og retningslinjer for utlån for de respektive bankene. Dokumentene ligger offentlig på bankenes hjemmesider, og det er ønskelig å gjøre leseren oppmerksom på at det har vært varierende informasjonstilgang hos de ulike bankene. Tabellen nedenfor viser en oversikt over dokumenter som ligger til grunn for oppgavens casebeskrivelser.

Cultura	Sparebank 1 Østlandet	Nordea
Årsrapport 2021 (2022b)	Årsrapport 2021 (2022)	Annual Report 2021 (2022)
Verdibasert utlånspolitikk (u.å.)	Bærekraftstrategi (u.å.)	
Policy for bærekraft og samfunnsansvar (2022a)		

Tabell 1: Dokumentanalyse

Utover dokumentanalysen ble det gjennomført litteratursøk for å avdekke eventuell forskning som allerede var gjennomført, og hvilke områder innenfor banksektoren det var lite forsket på. Litteratursøket ga en retning på hvilke områder som kunne være interessante å undersøke, og bidro til spissing og utforming av problemstillingen.

For å analysere innhentede primærdata ble lydopptakene fra intervjuene transkribert. For å få frem den mest relevante informasjonen og redusere informasjonsmengden, ble funnene systematisert i henhold til intervjuguiden. På denne måten ble det enklere å sammenligne innhentede data, og videre identifisere eventuelle likheter og hva som skilte de respektive bankene fra hverandre. Videre er dette drøftet opp mot teori og dokumentanalysen. For å skape en oversikt over innhentede primær- og sekundærdata ble det opprettet separate tabeller som viser hovedfunn fra både dokumentanalysen og intervjuene, som er illustrert i kapittel 4.

3.6 Metodisk kvalitet og etiske vurderinger

I det påfølgende vil kvaliteten av våre undersøkelser vurderes gjennom refleksjon tilknyttet reliabilitet og validitet. Avslutningsvis vil det redegjøres for etiske vurderinger tilknyttet oppgaven.

3.6.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet handler om påliteligheten, og at man skal kunne ha tillit til det som er gjort (Oppen, Mørk og Haus, 2020). Vi har i våre undersøkelser benyttet oss av en intervjuguide

for å sikre at svarene på tvers av de ulike intervjuene er sammenlignbare. Vi la opp til en åpen tolkning av spørsmålene, slik at informantene selv kunne besvare ut fra deres perspektiv. Selv om dette kan gi et svekket sammenligningsgrunnlag, anså vi det som relevant for oppgaven at intervjuobjektene egne tolkninger og meninger kom frem. Vi opplevde at informantene var åpne og ærlige i den gitte situasjonen hvor intervjuene fant sted, noe som også gjenspeiler seg i flere sammenfallende funn fra begge datainnsamlingsmetoder. Møtet over Microsoft Teams ble noe mer utfordrende da kommuniseringen ikke ble like nær som ved et fysisk møte, men vi opplevde ikke at dette påvirket svarene vi mottok. Ved hjelp av taleopptak og transkribering føler vi også at vi har klart å bevare informantenes meninger og uttalelser på best mulig måte.

Validitet, eller gyldighet, i kvalitative undersøkelser handler om at det som samles inn, faktisk gir svar på det eller de spørsmålene som blir stilt, og hvorvidt det gir dekning i dataene for de konklusjoner som trekkes (Jacobsen, 2015). Vårt utvalg er valgt på bakgrunn av ulike rangeringer med hensyn til bærekraft, noe som kan gjenspeiles i varierte svar på like spørsmål. Dette ga oss et godt grunnlag for sammenligning av virkelig praksis. Etersom alle informanter besitter relevant kompetanse og erfaring tilknyttet tematikken, er dette med på å styrke undersøkelsens gyldighet. Vi har gjennom hele oppgaven forsøkt etter beste evne å gjengi korrekte og nøyaktige resultater, men en mulig feilkilde kan være at det foreligger feiltolkninger fra vår side. For å forsøke å sikre at konklusjonene gjenspeiler virkeligheten, har vi aktivt ført diskusjoner med vår veileder og diskutert funn innad i gruppen, hvor alle må være enige om tolkningene som ligger til grunn. Ideelt sett ville vi verifisert våre resultater og funn opp mot våre informanter, men grunnet kapasitetsbegrensninger har ikke dette blitt gjort. På en annen side har vi forsøkt å gjennomføre nøye vurderinger av våre kilder, og se kildene opp mot hverandre for å styrke validiteten.

3.6.2 Ethiske vurderinger

Før gjennomføring av intervjuene ble det utsendt et informasjonsskriv til deltakerne i prosjektet i samsvar med Norsk senter for forskningsdata (NSD) sine retningslinjer, hvor prosjektets formål, personvern og deltakernes rettigheter ble gjort rede for (Vedlegg 2). Det ble samtidig sendt ut samtykkeerklæring i forbindelse med deltakelse og lydopptak, som måtte underskrives i forkant av intervjuet (Vedlegg 3). Alle informantene stilte opp frivillig og leverte tilbake signert samtykkeerklæring. For å sikre transparens under prosessen, fikk informantene tilsendt den overordnede intervjuguiden før intervjuene fant sted (Vedlegg 1).

Det har videre blitt valgt å benytte konfidensialitet i prosjektet og anonymisert informantene, slik at uttalelser ikke kan spores direkte tilbake til enkeltpersoner.

Tidligere forskning og gjennomførte prosjekter har vært til inspirasjon for oppgavens metodiske tilnærming og utarbeidelse av resultatet. Med respekt for andre sitt verk og ivaretagelse av integritet og rettferdighet, har hvert ledd i prosessen blitt vurdert på bakgrunn av etiske prinsipper og retningslinjer.

4.0 FUNN OG ANALYSE

I dette kapittelet vil det gjøres rede for oppgavens funn. Det har blitt gjennomført en dokumentanalyse og tre dybdeintervjuer, og dette vil presenteres separat for å sikre en oversiktlig fremstilling. Først vil det gis beskrivelser av hver enkelt case basert på dokumentanalysen, mens i påfølgende delkapittel vil funn fra dybdeintervjuene presenteres.

4.1 Casebeskrivelser

I dette delkapittelet vil vi presentere casebeskrivelsene. For å sikre ryddighet er funn tilknyttet hver bank skilt fra hverandre, med en felles oppsummering for sammenligning i tabell 2.

	Cultura	Sparebank 1 Østlandet	Nordea
Størrelse og forvaltningskapital	Liten sparebank med forvaltningskapital på 1 396 350' NOK i 2021	Norges fjerde største sparebank, med forvaltningskapital på 155 459 000' NOK i 2021	Nordens største bank, med forvaltningskapital på 570 353 mill. EUR pr. 31.12 2021
Overordnet bærekraftstrategi	Bærekraft er fundamentet i bankens forretningsmodell	Regional bærekraftprofil med markedsområde på Østlandet	Bærekraft er et av kjerneområdene i bankens strategi
Prioriterte bærekrafttema i henhold til vesentlighetsanalyse	Ansvarlige utlån	Ansvarlige utlån	<i>Ingen tilgjengelige data</i>
Forpliktelser i henhold til utlån	Vedtøktfestet mål om å finansiere samfunnsnyttige og bærekraftige prosjekter	FNs Net-Zero Banking Alliance	FNs Net-Zero Banking Alliance
Utlånspolitikk	Verdibasert politikk primært basert på positiv seleksjon, samt eksklusjonsprinsipper	Eksklusjonsprinsipper, bærekraftsanalyse ved lånesøknader og krav til dokumentasjon av energieffektivitet og/eller klimautslipp	Identifisering og evaluering av bærekraftsrisiko

Tabell 2: Oppsummering casebeskrivelser

4.1.1 Cultura

Ifølge en analyse gjennomført av Bankenes Sikringsfond (u.å.) er Cultura en av Norges minste sparebanker med hensyn til forvaltningskapital, og hadde i 2021 en forvaltningskapital på 1 396 350' kroner (Cultura, 2022b). Bærekraft er fundamentet i bankens forretningsmodell, hvor målet siden opprinnelsen har vært «*å drive en bankvirksomhet der penger ikke bare blir betraktet som et mål i seg selv, men som et verktøy for å skape bedre miljø og sosial rettferdighet*» (Cultura, 2022a, s. 3).

Cultura vektlegger i stor grad bankens påvirkning i sine aktiviteter, og representerer en alternativ bankkultur definert som verdibasert bankvirksomhet. Dette innebærer ifølge bankens årsrapport at «*bankens virksomhet skal bidra til samfunnsnytte, respekt for menneskerettigheter og ivareta miljøhensyn*» (Cultura, 2022b, s. 15). Miljø- og samfunns hensyn prioriteres fremfor bankens egne økonomiske resultat, men med en viktig forutsetning om at lønnsom drift er nødvendig for bankens vekst og utvikling (Cultura, 2022b).

Cultura har gjennomført en vesentlighetsanalyse for å identifisere hvilke temaer som er viktige å prioritere for banken. Analysen baserte seg på en spørreundersøkelse tilsendt flere av bankens interessenter, hvor de skulle rangere viktigheten av ulike temaer på en skala fra en til fem. Resultatet fra undersøkelsen viser til at en ansvarlig utlånspolitikk er blant bankens viktigste temaer å prioritere, gjennom å sette krav til utlån basert på sosiale, økonomiske og klimamessige forhold (Cultura, 2022b).

Cultura har et vedtektsfestet mål om å finansiere prosjekter som er samfunnsnyttige og bærekraftige (Cultura, 2022b). Bankens utlånsvirksomhet følger en verdibasert utlånspolitikk, primært basert på positiv seleksjon. Positive virksomhetsområder som banken aktivt vil understøtte er definert, hvor de tre områdene er *Natur og Miljø, Kultur og Samfunn* og *Sosiale initiativ*. Felles for finansieringen av alle prosjekter og virksomheter er kravet om et positivt bidrag til samfunnet og levende veseners livskvalitet. Prosjekter og virksomheter som på en annen side er skadelige for samfunn og miljø eller som har negativ påvirkning på menneskers liv og helse får ikke finansiering, og banken har følgelig definert eksklusjonsprinsipper som angir hvilke virksomhetsområder Cultura ikke opererer i (Cultura, u.å.).

Utlånsvirksomheten baserer seg først og fremst på en vurdering av virksomhetens eller prosjektets formål, hvor dette må samsvare med bankens verdigrunnlag for å kvalifisere for

videre behandling av lånesaken. Videre vurderes de finansielle forhold, hvor det blant annet stilles krav til betalingsevne og tilstrekkelige sikkerhetsverdier (Cultura, u.å.).

4.1.2 Sparebank 1 Østlandet

Sparebank 1 Østlandet er Norges fjerde største sparebank, og er en av 14 selvstendige banker i Sparebank 1-alliansen. I 2021 hadde banken en forvaltningskapital på 155 459 000' kroner (Sparebank 1 Østlandet, 2022). Banken har en regional bærekraftprofil, med et overordnet mål om å være en pådriver for en bærekraftig utvikling i sitt markedsområde på Østlandet. Banken har i strategiperioden 2019 til 2021 hatt et mål om å tenke bærekraft i alle beslutninger, for å gjøre bærekraft til en integrert del av virksomheten (Sparebank 1 Østlandet, u.å.). Det fremkommer av årsrapporten for 2021 at banken tilbyr og stadig utvikler nye produkter og tjenester som er i samsvar med det grønne skiftet. Blant annet lanserte banken to grønne innskuddsprodukter med garanti om at midlene som plasseres brukes til grønne utlån, og de tilbyr grønne landbrukslån rettet mot finansiering av solcelleanlegg på gårder (Sparebank 1 Østlandet, 2022).

Sparebank 1 Østlandet har gjennom en vesentlighetsanalyse identifisert ansvarlige utlån til bedriftsmarkedet som ett av de mest sentrale bærekrafttemaene for banken. Analysen ble gjennomført med blant annet omfattende dialog med interessenter, og ligger til grunn for hvordan banken prioriterer sitt bærekraftsarbeid (Sparebank 1 Østlandet, 2022).

Sparebank 1 Østlandet har signert på FNs Net-Zero Banking Alliance (Sparebank 1 Østlandet, 2022). Med dette forplikter banken seg til netto nullutslipp fra sine utlåns- og investeringsporteføljer innen 2050 (UNEP FI, u.å.). Bevisstgjøring og motivering av kunder til en bærekraftig omstilling er en viktig del av bankens dialog med kundene, og i årsrapporten for 2021 kommer det frem at bærekraft har blitt tatt opp med tilnærmet alle kunder som har søkt om finansiering dette året. Følgelig har Sparebank 1 Østlandet definert eksklusjonsprinsipper for aktiviteter som ikke kan finansieres, som blant annet omfatter fossil energi, tobakkproduksjon og gruvedrift (Sparebank 1 Østlandet, 2022).

Tiltak for å påvirke bankens kunder mot en bærekraftig omstilling inkluderer blant annet analyse av bærekraftsrisiko og muligheter ved behandling av lånesøknader og krav til dokumentasjon av energieffektivitet og/eller klimagassutslipp. Antallet grundige bærekraftsanalyser har hatt en økning på 40 prosent fra 2020, hvor analysene primært er rettet mot å avdekke bærekraftsrisiko. Sentralt i en slik vurdering vil være risiko for bortfall av inntekter eller økte kostnader som en konsekvens av klimaendringer eller pålegg og forbud,

eller fysisk risiko for eiendeler banken har pant i. Videre omfatter analysene blant annet spørsmål om ivaretagelse av natur og miljø og sosiale forhold, og setter fokus på en vurdering av kundens kunnskap, motivasjon og planer for å bidra til det grønne skiftet (Sparebank 1 Østlandet, 2022).

4.1.3 Nordea

Nordea er den største banken i Norden, og hadde per 31. desember 2021 en forvaltningskapital på 570 353 millioner euro. Bærekraft er et av kjerneområdene i bankens strategi. Nordea tilbyr produkter og tjenester som står i samsvar med den grønne omstillingen, og stadig nye lanseres. Blant annet viser årsrapporten for 2021 at det ble introdusert grønne bedriftslån til reduserte renter i Sverige og Finland. I Norge ble det lansert en pilot for grønn innskuddsløsning, hvor bedriftskunder kan investere sin overskuddslikviditet samtidig som de bidrar til å finansiere bankens grønne utlån (Nordea, 2022).

Nordea ble i 2021 medlem av FNs Net-Zero Banking Alliance, og forplikter seg dermed til et langsiktig mål om nettonullutslipp i utlåns- og investeringsporteføljen sin innen 2050 (UNEP FI, u.å.; Nordea, 2022). Som en milepæl har banken derfor satt seg et mål om å redusere karbonutslipp i utlåns- og investeringsporteføljen med 40 – 50 % innen utgangen av 2030. Videre har banken også et bærekraftrelatert mål om å tilrettelegge for mer enn 200 milliarder euro i bærekraftig finansiering innen utgangen av 2025 (Nordea, 2022).

Banken ønsker å engasjere og støtte sine kunder i deres grønne omstilling, gjennom tett dialog og fokus på relasjoner. Dersom kunden ikke er i stand til omstilling eller villig til å gjøre dette, uttrykker banken at de som en konsekvens må redusere sin involvering (Nordea, 2022).

Nordeas årsrapport for 2021 viser til at banken innehar prosesser for å identifisere og evaluere bærekraftrelatert risiko for låntakere i bedriftsmarkedet. For å sikre at banken tar informerte beslutninger, utvikles disse fortløpende. Dersom det identifiseres høy bærekraftrelatert risiko hos en kunde, vil beslutningen om eventuell låninnvilgelse tas av kredittkomiteer på høyere nivå (Nordea, 2022). Nordea har også begynt å undersøke hvordan de kan sette minimum sikkerhetstiltak for sosiale forhold, inkludert menneskerettigheter, i sin analyse av kredittkunder – i tråd med EUs taksonomi (Nordea, 2022, s. 323).

4.2 Funn fra dybdeintervju

I dette kapittelet vil funn fra de tre semistrukturerte dybdeintervjuene presenteres. Funnene er basert på transkribering og det vil dermed ikke bli henvist til eksterne kilder. Utsagn og refleksjoner som diskuteres videre er basert på informantenes egne tanker og meninger, men vil i stor grad gjenspeile bankens ståsted. Informantene er anonymisert, og det refereres dermed kun til hvilken bank de tilhører. For analyse av funn er sammenligningen basert på underoverskriftene presentert i tabell 3:

	Cultura	Sparebank 1 Østlandet	Nordea
Bærekraft i bankenes kredittpraksis	<ul style="list-style-type: none"> • Strengt krav til finansiering	<ul style="list-style-type: none"> • Bærekraftsvurdering • Vurdering basert på helhetlig bilde	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen ekskluderte næringer
Lønnsomhetsperspektiver på bærekraftige utlån	<ul style="list-style-type: none"> • Vanskelig å vokse grunnet strenge kriterier for utlån • Prising ut fra kredittverdighet	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetanse og risiko som de største utfordringene • Dagens konkurransesituasjon som hinder • Overordnet ingen billigere vilkår for bærekraftige bedrifter • Omdømmerisiko	<ul style="list-style-type: none"> • Økonomi som den største utfordringen • Dagens konkurransesituasjon som hinder • Lavere rente for bærekraftige bedrifter • Omdømmerisiko
Forventninger til EUs taksonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Skaper et større skille • Verktøy for vurdering	<ul style="list-style-type: none"> • Øke bevissthet rundt bærekraftvurderinger	<ul style="list-style-type: none"> • Middel for å nå bærekraftsmål • Vil bidra til strengere kriterier for finansiering
Bankenes rolle mot et grønnere næringsliv	<ul style="list-style-type: none"> • Lite makt grunnet størrelse • Bærekraftshensyn prioriteres foran lønnsomhetshensyn	<ul style="list-style-type: none"> • Makt gjennom størrelse • Pådriver gjennom kompetanse og rådgivning	<ul style="list-style-type: none"> • Makt gjennom størrelse • Pådriver gjennom rådgivning

Tabell 3: Funn fra dybdeintervju

4.2.1 Bærekraft i bankenes kredittpraksis

Cultura er en verdibasert bank, og har hatt bærekraft som sin hovedstrategi helt siden banken ble grunnlagt i 1997. Sparebank 1 Østlandet og Nordea, som på den andre siden er kommersielle lønnsomhetsbaserte banker, har i løpet av de siste fem årene implementert bærekraft som et fokusområde. Blant annet har Sparebank 1 Østlandet per i dag én bærekraftsansvarlig som jobber med spørsmål knyttet til bærekraft og som sørger for at strategien blir praktisert.

De tre bankene benytter ulike metoder og verktøy for å vurdere hvor bærekraftig kunden er ved søknad om lån. Cultura praktiserer bærekraft aktivt i alle sine virksomhetsområder, og stiller i motsetning til de to kommersielle bankene svært strenge kvalifiseringskrav tilknyttet bærekraft til kunder som søker om finansiering. Cultura trekker frem at formålet med

finansieringen må passe under tre definerte områder, herunder natur og miljø, sosiale og kulturelle formål, og videre vurderes kunden ut fra definerte eksklusjonsprinsipper og sertifiseringer. For at lånesøknaden skal bli innvilget, må utlånet passe inn under bankens satte kriterier.

“Det er litt sånn annerledes når det er verdibasert. For det første så har jo vi bare tre definerte områder. Det er natur og miljø (...), også er det sosiale eller kulturelle formål. Det må passe inn under en av de tre hovedbolkene der. Også har vi eksklusjonskriterier med da industrier vi absolutt ikke kan finansiere.” - Cultura

Sparebank 1 Østlandet baserer vurderinger av kunder på et helhetlig bilde. De gjennomfører en bærekraftsvurdering med ulike vurderingskriterier og et prikkssystem for å vurdere hver enkelt kunde. Prikkssystemet fungerer med fargekoder, og hvis kundene innehar mer enn en rød prikk i denne vurderingen oppfyller de ikke kriteriene for bærekraft som banken har satt. Ut fra scoringen vil banken vurdere om det er grunnlag for ekstra samtaler, og kunden kan da bli bedt om å gjøre endringer for at banken skal kunne bistå med finansiering. Informanten formidler at de i 2021 har sagt nei til tre lånesøkere med hensyn til bærekraft. Informanten sier videre at de ikke fører oversikt over hvilke deler av driften til kundene sine som er bærekraftig eller ikke.

“(...) ikke konkret oversikt over hvilke deler av driften til en bonde som er bærekraftig eller ikke. Baserer vurderingene på et helhetlig bilde.” - Sparebank 1 Østlandet

Nordea sin strategi sier så langt ikke noe om at det er næringer banken ikke skal finansiere, men legger føringer om generell varsomhet i forhold til bærekraft. Så lenge kundene driver lovlig drift, så stiller de ingen andre krav til bærekraft utover norsk lov. Informantene trekker frem at de ikke har mandat til å sjekke underleverandørene til kundene sine, men at de ber om redegjørelser ved sterke mistanker om dårlige sosiale forhold. Utover dette legger Nordea opp til minimum et møte i året med alle kunder hvor temaet skal være bærekraft.

4.2.2 Lønnsomhetsperspektiver på bærekraftige utlån

Alle bankene i vårt utvalg påpeker i dybdeintervjuene at lønnsomhet er et begrep som ofte kommer i konflikt med bærekraft. De to kommersielle bankene presiserer at det påvirker bankenes kunder og utlånsporteføljer, og at en bærekraftig utvikling byr på utfordringer i forhold til kompetanse og økonomisk inntjening.

Utfordringer ved implementeringen av bærekraft vil i størst grad være relevant for Nordea og Sparebank 1 Østlandet. Cultura presiserer at de alltid har vært en bærekraftig bank, og at de

alltid vil være det, og bærekraft er dermed ikke et nytt element i deres strategi. Sparebank 1 Østlandet nevner kompetanse som en utfordring, og uttrykker bekymring over om de besitter nok kompetanse til å være en god samtalepartner overfor kundene. Videre nevner informanten at strukturen bak implementeringen av bærekraft kan være en utfordring i form av hvordan de skal forholde seg til risiko knyttet til bærekraft. Nordea anser den største utfordringen å være økonomien, og påpeker at økonomien og strategien må fungere i samsvar med hverandre.

“På et tidspunkt vil bærekraften komme i konflikt med økonomien. Pengene må følge strategien. Det kan skje at bærekraftstrategien og lønnsomhetsstrategien krasjer. At det ikke er forenelig med våre miljømål å låne ut mest mulig penger.” - Nordea

Kunder og lønnsomhet er to elementer som i stor grad kan sees i sammenheng i banknæringen. Alle tre bankene uttrykker at kundegruppene har et økt fokus på bærekraft. Et økt fokus fra banken sin side og et større ønske om å være bærekraftig fra kundene bidrar til en total økning i bærekraftig utvikling.

Som gjort rede for tidligere, ligger det ulike vurderinger til grunn for hvor bærekraftige kundene er i sammenheng med bankenes utlånsporteføljer. Cultura opererer med strenge kriterier for sine utlån, og gir ikke lavere renter til kunder som er å anse som mer bærekraftige enn andre. Prisingen på lånet vil vurderes ut fra kundenes kredittverdighet. Informanten påpeker at de strenge kriteriene som ligger til grunn i vurderingen kan anses som både bra og dårlig i forhold til lønnsomheten, og beskriver den dårlige effekten:

“Det dårlige for oss er jo at det er mye vanskeligere for Cultura å vokse og være store fordi det er så utrolig begrenset hva vi kan finansiere. Grunnet dette er jo Cultura en ganske liten aktør med lite påvirkningskraft, så det er jo en ulempe med å være så strenge som det vi er.” - Cultura

Sparebank 1 Østlandet og Nordea stiller seg litt annerledes til kundene i sammenheng med lønnsomhet, i form av at de er mer lønnsomhetsbasert enn verdibasert. Hvor bærekraftige kundene er, er ikke like viktig her som hos Cultura. Fra et bærekraftig mulighetsperspektiv vektlegger Sparebank 1 Østlandet viktigheten av å være en god samtalepartner og et rådgivende organ for sine kunder. Informanten formidler også muligheten til å påvirke kundene til å gjennomføre bærekraftige driftsjusteringer og omleggelser ved å presse opp renta, men er usikker på om det er gjennomførbart i dagens konkurransemarked. Nordea peker også på dagens konkurransesituasjon som en utfordring ved å stille krav til kunden.

“(…) vanskelig for oss å stille veldig strenge krav, for da vil kunden bare gå til konkurrentene.” - Nordea

Bedrifter som vurderes til bærekraftige hos Sparebank 1 Østlandet vil fremdeles ikke få noen billigere vilkår enn andre bedrifter, bortsett fra noen subsidieringer innen solcelleinstalleringer hos bedriftskunder. Kunder som ikke vurderes til å være bærekraftige kan få litt høyere rente, men informanten uttrykker at dette ikke er veldig utbredt. Sparebank 1 Østlandet er børsnotert og de plikter å sikre avkastning til sine investorer, noe som holder de tilbake fra å redusere rentene til bærekraftige kunder.

“Så vi er veldig varsomme med å, si, ødelegge egenkapitalavkastninga i banken som du vil gjøre hvis du går den veien at du reduserer rentene.” - Sparebank 1 Østlandet

De kundene som anses å være bærekraftige hos Nordea kan oppnå å få litt lavere rentebetingelser, men de opererer ikke med andre type gevinster for kundene i forhold til bærekraft. Nordea mener det vil straffe de ganske hardt å konfrontere en kunde med at de ikke får lån fordi de har et tvilsomt syn på miljøet. Informantene påpeker likevel at de ikke vil finansiere prosjekter de ikke har troen på, i form av at kunden med tiden kan få rapporteringskrav og restriksjoner. De presiserer videre at det er vanskelig å undersøke bærekraft i hele verdikjeden hos en kunde, da de per dags dato ikke har noe mandat til å sjekke dette.

Sparebank 1 Østlandet velger å ikke finansiere potensielt lønnsomme kunder som driver uetisk drift. Informanten uttrykker at dette vil påvirke bankens omdømme, og at det vil koste mer å være en versting i avisen enn lønnsomheten som kommer fra den potensielle kunden.

“Nei, i mitt hode skjer det aldri. Jeg vil ikke godta det. Også er det jo et element som du sier, hvis det er veldig lønnsomt. Det er nettopp det som er det farlige, at hvis det er veldig lønnsomt, så kan noen bli litt griske.” - Sparebank 1 Østlandet

Informantene fra Nordea fremhever at det i fremtiden kan komme begrensninger for hvilke virksomheter de har lov til å finansiere, som en følge av myndighetspålegg. Dette vil igjen påvirke deres lønnsomhet, men et godt omdømme fører til større inntjening enn å finansiere uetiske virksomheter. De mener at det å bli stempla som en bank som bidrar til uetisk drift skader mer enn man bygger.

“Vi har ikke råd til å få forsiden i VG for ofte.” - Nordea

Når det gjelder avkastningen hos Nordea mener de at hvis man skal oppnå noe, må man tenke langsiktig. Som bank vil de ikke lykkes på verken kort eller lang sikt hvis de ikke tenker at de skal være en bank i fremtiden. Informantene tar ikke stilling til om Nordea er villig til å gi fra seg inntjening på kort sikt, og uttrykker sine tanker om Nordea sentralt:

“Men det vil jo forundre meg mye om de på en måte bare tenkte at de skal maksimere profitten.” - Nordea

4.2.3 Forventninger til EUs taksonomi

Som norsk bank er man pålagt å følge lover og regler, og er underlagt en rekke krav til rapportering og dokumentering. Første halvår 2022 forventes EUs taksonomi å tre i kraft, og bankene i vårt utvalg uttrykker at de er kjent med begrepet og at bedriftene vil bli påvirket av den. Det er derimot uenigheter i hvor stor grad de vil bli påvirket og hvilke effekter den vil føre med seg.

Informanten fra Cultura tror taksonomien vil føre til et større skille mellom de som oppfyller kravene i taksonomien, og de som ikke gjør det. Cultura tror med det at taksonomien kan fungere som et verktøy for vurderinger av kunder, men at de ikke nødvendigvis vil godta flere kunder enn de gjør i dag.

“I dag er vi kjempestrengt på hva vi tar inn, og kanskje det da med noen mer sånn objektive kriterier, så kan vi ta flere inn, fordi at det er lettere for oss å være sikre på at det er bærekraftig nok.” - Cultura

Sparebank 1 Østlandet og Nordea uttrykker begge at taksonomien kan komme til å påvirke de direkte, men ikke i veldig stor grad. I forhold til justeringer de må gjennomføre som følge av taksonomien forklarer Sparebank 1 Østlandet at de per nå ikke har måttet endre driften veldig mye, men at det vil være et element som må tas hensyn til i tiden fremover. Informanten trekker frem at det med tiden kan utvikles et scoringssystem som følge av taksonomien, hvor kundene blir rangert etter bærekraft på samme måte som de i dag benytter risiko- og sikkerhetsvurdering, men at dette da må være relativt likt for alle bankene.

I forhold til utlånsprosesser mener Sparebank 1 Østlandet at taksonomien kan øke bevisstheten rundt bærekraftvurderinger, men presiserer at den ikke med det første vil endre noe i forhold til kapitalkravet, da det er de bedriftsøkonomiske vurderingene som ligger til grunn. Taksonomien vurderes totalt sett til noe positivt ved at den på sikt vil bidra til et grønnere næringsliv, men at dette vil koste bedriftene penger og ressurser, og medføre en betydelig større arbeidsmengde.

“(…) Det har blitt enda et element å ta hensyn til i finansieringen, og det koster oss noe mer penger gjennom at vi for eksempel må ansette noen flere mennesker som da, ja, bygger strukturen rundt bærekraft hos oss.” - Sparebank 1 Østlandet

Nordea påpeker også at taksonomien vil bidra til et grønnere næringsliv, og at den vil være et middel for å nå bærekraftsmålene bedriften har satt. I forhold til kriterier for utlån mener de at taksonomien vil bidra til strengere krav og at det muligens kan komme en kontrollinstans som skal ivareta bærekraft i disse prosessene. De presiserer at bedriften er nødt til å tjene penger og at det er mange dilemmaer når det gjelder hensyn til taksonomien, særlig når en bærekraftig bedrift møter motstand i miljøbevegelsen. Per nå har heller ikke Nordea gjennomført justeringer i driften som følge av taksonomien, men de mener at endringer mest sannsynlig vil komme med tiden. De uttrykker også at de som bedrift ikke bør ha noen alternativer enn å bidra med miljøet.

“Vi er en aktør for å nå målene. Og når det gjelder miljø og bærekraft, så bør du ikke ha noe alternativ utover å være med på det, for det er faktisk til alles beste, både for nålevende og kommende.” - Nordea

4.2.4 Bankenes rolle mot et grønnere næringsliv

Etttersom bankene styrer store deler av kapitalen i samfunnet sitter de med mye makt i forhold til hvor kapital allokeres og hvem som får finansiering. Nordea trekker frem at de gjennom sin størrelse sitter på en positiv makt de kan bruke til å påvirke. Cultura på sin side presiserer at de opererer utfra en veldig liten maktposisjon med tanke på hvor små de er. Sparebank 1 Østlandet uttrykker at de som en relativt stor aktør besitter mye makt.

“Vi har selvsagt mye makt. Vi sitter på toppen av næringspyramiden.” - Sparebank 1 Østlandet

I forhold til hva bankene tenker om deres rolle som pådriver mot et grønnere næringsliv svarer de kommersielle bankene at de ikke setter av betydelige midler for å tilby billigere finansiering for grønne prosjekter. Sparebank 1 Østlandet sier derimot at de heller ønsker å være langt fremme på bærekraftig kompetanse, slik at de kan tilby kunden god veiledning gjennom samtaler. Banken ønsker å kunne veilede sine kunder på veien mot en grønnere drift, samtidig som de ivaretar sine investorer og sine aksjonærer ved å ikke gamble for mye med egen egenkapitalavkastning. Nordea på sin side tilbyr litt lavere rentebetingelser til de virksomhetene som er langt fremme på bærekraft, men er i likhet med Sparebank 1 Østlandet

også forsiktige når det kommer til subsidiering av grønne prosjekter. I tillegg nevner også Nordea at de kan være rådgivere og en pådriver for å få bedriften til å forstå.

“Dersom vi skal sette av en større andel av resultatet for å hjelpe bedriftsmarkedet å bli grønnere må vi ha godkjenning av aksjonærene. Vi må jo tjene penger.” - Nordea

Cultura har en ganske annerledes tilnærming ved at de er verdibasert. Hele deres strategi springer ut fra et ønske om å praktisere bærekraftig, og bærekrafthensyn overgår derfor ofte lønnsomhetshensyn. Intervjuobjektet fra Cultura formidler at gjensidig ytelse ovenfor kundene er viktig.

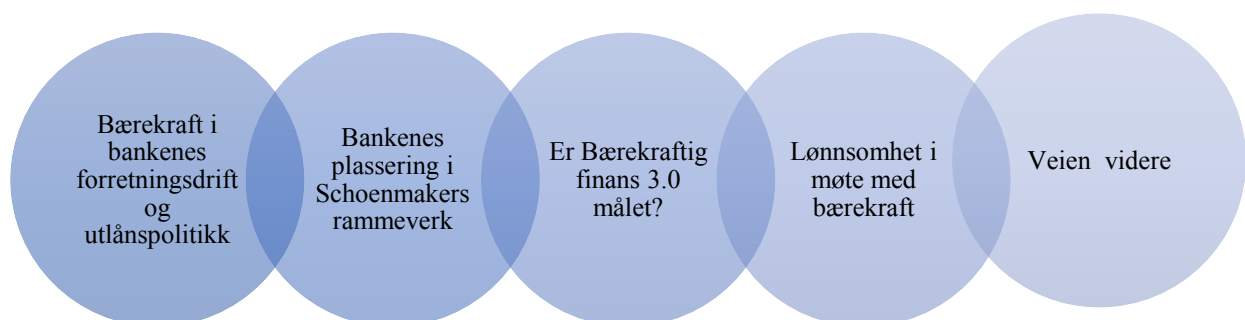
“Det er klart at når bøndene med viten og vilje gir fra seg lønnsomhet for å kunne drive økologisk og bærekraftig som jo er vanskeligere, så forventer de det samme av oss.” - Cultura

5.0 DRØFTING

I dette kapittelet vil dataene innhentet fra intervju og dokumentanalysen sammenstilles og sammenlignes. Funn vil bli drøftet opp mot rammeverket for bærekraftig finans, teori og litteratur presentert i kapittel 2, og dermed danne grunnlag for konklusjonen. Drøftingen vil basere seg på problemstillingen:

«Hvordan er forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker?»

For å besvare oppgavens problemstilling vil drøftingen deles inn i fem deler. I figuren under er drøftingens oppbygning og fremgangsmåte illustrert:

Figur 4: Drøftingens oppbygning

5.1 Bærekraft i bankenes forretningsdrift og utlånspolitikk

Bouma, Jeucken og Klinkers (2017) påpeker at bankene har vært trege i å innlemme bærekraft i sin forretningsdrift, hvor en av grunnene er fordi de blir oppfattet som en relativt ren sektor. Våre funn viser til at alle de bankene vi har undersøkt i større eller mindre grad har implementert bærekraft i dag, både på et overordnet nivå og integrert i bankenes utlånspolitikk. Cultura er banken i vårt utvalg hvor bærekraft er mest integrert, hvor dette kommer til syne gjennom en verdibasert, selektiv utlånspolitikk. Bærekraft er også et av kjerneområdene i Sparebank 1 Østlandet og Nordea sine strategier. Begge bankene har rutiner for å identifisere og evaluere bærekraftsrisiko i lånesøknader, og legger stor vekt på å være en rådgivende part som engasjerer og støtter sine kunder i deres grønne omstilling. Fra dokumentanalysen kommer det også frem at Sparebank 1 Østlandet og Nordea har signert på FNs Net-Zero Banking Alliance, noe som indikerer at bankene har en intensjon om å bli mer bærekraftige aktører på sikt.

Våre funn indikerer at lønnsomhet er en viktig faktor som holder noen av bankene tilbake fra å iverksette bærekraftige tiltak. Årsaken til utviklingen i sektoren er antagelig ikke et større avtrykk eller en lavere forventning til lønnsomhet, men kommer trolig som et press fra interne og eksterne drivere. Gjennom dokumentanalysen kommer det frem at Cultura og Sparebank 1 Østlandet har gjennomført vesentlighetsanalyser, hvor ansvarlige utlån trekkes frem av bankenes interessenter som et tema som er viktig å prioritere for banken. Intervjuene med alle tre bankene viser også til at deres kundegrupper har et økt fokus på bærekraft. Dette samsvarer med påstanden om at det er flere drivere som bidrar til å gjøre sektoren mer bærekraftig, hvor Tan, Chew og Hamid (2017) og Bouma, Jeucken og Klinkers (2017) blant annet trekker frem kunder, ansatte og samfunnet som en helhet som sentrale drivkrefter.

Carè (2018) og Lee, Jung og Chun (2002) påpeker at banksektoren er mer opptatt av sine kunders miljøpåvirkning enn eget avtrykk, og at bankene av den grunn er opptatt av å vurdere dette i sine utlån og investeringer. Disse påstandene sammenfaller i stor grad med Cultura sin virksomhet, da de hovedsakelig vektlegger kundenes bærekraftige påvirkning i sine avgjørelser om utlån. Sparebank 1 Østlandet og Nordea jobber også til en viss grad etter denne praksisen, hvor kundenes avtrykk og bærekraftsrisiko vurderes i deres avgjørelser om utlån. På en annen side er verken Sparebank 1 Østlandet eller Nordea like selektive som Cultura, og vil dermed indirekte påvirke til et miljøavtrykk gjennom finansiering til sine kunder. Om de kommersielle bankene er mer opptatt av kundens avtrykk enn sitt eget er

vanskelig å fastsette gjennom våre funn. Det er derimot tydelig at bankene er bevisste på at aktiviteter som finansieres vil få ringvirkninger for deres drift og bærekraftig utvikling.

Scholtens (2009), Bouma, Jeucken og Klinkers (2017) og Zimmermann (2019) fremhever at bankene spiller en viktig rolle i å bidra mot en bærekraftig utvikling. Våre funn viser til at bankene erkjenner denne rollen, og at de besitter en makt de kan bruke til å påvirke. Cultura påpeker på sin side at de besitter lite makt på grunn av deres størrelse, men at de bidrar til en bærekraftig utvikling ved å finansiere bærekraftige aktører. De andre bankenes tilnærming er noe ulik, hvor Sparebank 1 Østlandet ønsker å være en rådgivende part gjennom kompetanse, mens Nordea vektlegger tett dialog med kunder og fokus på relasjoner.

5.2 Bankenes plassering i Schoenmakers rammeverk

Schoenmaker (2017) definerer i sitt rammeverk for bærekraftig finans et forstadium kalt «finance-as-usual». Her er det utelukkende den økonomiske verdien av pengeplasseringer som blir vektlagt, og det tas ikke hensyn til sosiale eller miljømessige forhold. Alle bankene i vårt utvalg opererer i større eller mindre grad ut fra en strategi som inkluderer bærekraft. Med dette til grunn konkluderer vi med at ingen av de tre bankene befinner seg på forstadiet.

Bærekraft er et av kjerneområdene i Nordea sin strategi. Dokumentanalysen viser til at banken identifiserer og evaluerer bærekraftsrisiko for låntakere i bedriftsmarkedet. Banken har etter våre undersøkelser ikke definert ekskluderingskriterier for sin utlånsvirksomhet utenom norsk lovgivning, og avstår ikke nødvendigvis fra å finansiere næringer som de selv mener er mindre bærekraftige. Dette begrunnes med at det kan straffe seg økonomisk og resultere i lønnsomhetstap på kort sikt. Informantene i Nordea presiserer at det er vanskelig å finansiere grønne lån. Banken får ikke kompensert kostnaden ved å for eksempel kreve høyere rente fra andre mindre bærekraftige kunder, da dette blir problematisk konkurransemessig. Med dette til grunn kan man med rimelighet hevde at Nordea i sin utlånspolitikk allokere kapitalen fra et risikoperspektiv for å tilfredsstille aksjonærene, og vi konkluderer med utgangspunkt i rammeverket at forretningsbanken befinner seg på Bærekraftig finans 1.0.

Våre funn indikerer at Sparebank 1 Østlandet har kommet noe lenger enn Nordea i å praktisere bærekraft i sine vurderinger av utlån. I 2021 ble bærekraft tatt opp med tilnærmet alle kunder som søkte finansiering. Analyse av bærekraftsrisiko og muligheter ved behandling av lånesøknader er en sentral del av bankens vurdering, hvor de baserer avgjørelsen på et helhetlig bilde. Dersom bærekraftvurderingen ikke tilfredsstiller bankens krav, vil kunden bli

bedt om å gjøre endringer før banken innvilger lånet. Gjennom dokumentanalysen fant vi ut at banken har definert eksklusjonsprinsipper for aktiviteter som ikke er bærekraftige.

Informanten påpeker at økonomisk lønnsomme kunder som driver uetisk drift ikke finansieres ettersom et negativt omdømme vil koste mer enn avkastningen på det aktuelle prosjektet. Med dette vurderer vi sparebankens drift i tråd med Bærekraftig finans 2.0, da de fortsatt jobber ut fra en risikobasert tilnærming, men har et økt fokus på bærekraft, og legger litt mer i vurderingene enn en bank som befinner seg i Bærekraftig finans 1.0.

Cultura opererer ut fra en verdibasert utlånspolitikk, hvor hovedelementene i strategien går ut på å maksimere samfunnsverdien av sine pengeplasseringer. Banken er selektiv når det kommer til hvilke kunder og næringer de finansierer, og strenge kriterier ligger til grunn. Selv om Cultura i likhet med de kommersielle bankene er nødt til å legge driftsøkonomiske resultater til grunn ved utlån, er ikke fokuset på kortsiktig profittmaksimering like tydelig som hos Sparebank 1 Østlandet og Nordea. Gjennom å legge til grunn en langsiktig forretningsmodell oppnår banken den største delen av sin lønnsomhet gjennom å bygge opp et solid omdømme og dermed tiltrekke seg de mest bærekraftige kundene. Informanten presiserer at banken for eksempel kan finansiere en steinerskole av rene kredittmessige hensyn, men at porteføljen skal ha en overveiende vekt av kunder som tjener samfunns- eller klimaformål. Cultura sin verdibaserte tilnærming står dermed i samsvar med Bærekraftig finans 3.0, hvor utlånsporteføljene skal basere seg på å bidra til en økt samfunnsverdi gjennom vektlegging av sosiale og miljømessige forhold, og slik bidra til bærekraftig utvikling på sikt.

5.3 Er Bærekraftig finans 3.0 målet?

Det er nærliggende å tenke at en radikal grønn omstilling i banksektoren vil være gunstig for den bærekraftige samfunnsutviklingen, og at alle bankene burde driftes på en slik måte at de faller under Bærekraftig finans 3.0 i henhold til Schoenmaker (2017) sitt rammeverk. Etter å ha analysert datamaterialet og litteraturen er det derimot flere sider ved en grønn omstilling i banksektoren som viser seg å være problematiske.

Cultura er den banken i vårt utvalg som er blitt klassifisert under Bærekraftig finans 3.0, og setter dermed sosiale og miljømessige forhold over økonomisk gevinst ved å ekskludere virksomhetene som ikke oppfyller bankens krav til bærekraftig drift. Dersom alle banker praktiserte den samme utlånspolitikken, hadde flere næringer som i dag bidrar til vesentlig norsk økonomisk vekst, stått uten muligheter for finansiering. Disse næringene ville da etter hvert forsvunnet, og store deler av det norske verdigrunnlaget sammen med dem. Det er ikke

gitt at alle virksomheter som per i dag ikke kan anses som bærekraftige, er uønskede eller unødvendige sett fra et samfunnsmessig perspektiv. Økonomisk vekst er en av tre dimensjoner som til sammen utgjør en bærekraftig utvikling, og en negativ økonomisk utvikling i samfunnet vil derfor ikke være bærekraftig. På bakgrunn av dette er det grunnlag for å rette kritikk mot forretningsmodellen til Cultura. Dersom alle banker i likhet med Cultura hadde ekskludert all petroleumsvirksomhet og alle bønder som ikke driver økologisk, er det naturlig å tro at det ville oppstått både energi- og matmangel. Porteføljen til Cultura består utelukkende av grønne selskaper fordi selskapene må være bærekraftige i utgangspunktet for å få finansiering. En kan på grunnlag av dette hevde at banken ikke bidrar sterkt nok til en grønn utvikling i samfunnet, da de ikke bidrar til å finansiere bærekraftig innovasjon hos aktører som er mindre bærekraftige.

Bærekraftig innovasjon er viktigere enn noen gang, og finansiering av såkalt brune virksomheter kan også bidra til et styrket økonomisk utgangspunkt i en bærekraftig utvikling. Investeringskostnadene på bærekraftige løsninger er ofte høye, og bedriftene som ønsker en bærekraftig omstilling vil i de fleste tilfeller trenge hjelp til finansiering. Med dette til grunn er det tenkelig at det norske næringslivet på veien mot et grønt skifte også vil trenge banker som befinner seg på Bærekraftig finans 1.0. utfordringen for bankene blir da å finne løsninger som vil være lønnsomme for seg selv, samtidig som de bidrar til bærekraftig omstilling hos kunden. Dette påpeker særlig Nordea, som er den banken i vårt utvalg som i størst grad er vurdert til å ha en lønnsomhetstilnærming.

Utfordringen med Schoenmaker (2017) sitt rammeverk er at den ikke legger like mye vekt på økonomisk vekst i forhold til bærekraft, som på miljømessige og sosiale forhold. Tanken bak Bærekraftig finans 3.0 er at banker bør godta en mer moderat omsetning på kort sikt for å minimere risikoen på lang sikt. Denne tilnærmingen kan være problematisk i praksis fordi det er mange usikre faktorer knyttet opp mot om den langsiktige utviklingen vil bli i henhold til hva som er forutsett, og om det er predikert med riktig tidsperspektiv. Dette er et forhold som rammeverket ikke tar opp, men våre funn tyder på at det er nettopp denne usikkerheten som holder bankene igjen når det kommer til å legge om sine forretningsmodeller. Ifølge Boye *et al.* (2018) må risikoen ved å gi opp kortsiktig inntjening stå i stil med den potensielle langsiktige avkastningen, men dette forholdet blir ikke diskutert eksplisitt av Schoenmaker.

Med dette til grunn er det vanskelig å fastslå konkret hvor bankene bør befinne seg i Schoenmaker (2017) sitt rammeverk. Dersom hovedtyngden av norsk banksektor skal praktisere bankdrift i likhet med Cultura som opererer på et rent 3.0-nivå, er det rimelig å

hevde at den økonomiske utviklingen vil bevege seg i en negativ retning. På den andre siden vil det bli vanskelig å nå klimamålene dersom bankene forblir på Bærekraftig finans 1.0, og ikke våger å ta bærekraftige initiativ som potensielt kan gå på bekostning av kortsiktig lønnsomhet.

5.4 Lønnsomhet i møte med bærekraft

Som gjort rede for tidligere, tyder våre funn fra intervjuene på at lønnsomhet er det største hinderet for en mer bærekraftig utlånspolitikk for de kommersielle bankene. Dette er også noe kritikere til banker argumenterer for, nettopp at kortsiktig profitt prioriteres fremfor langsiktige formål (Olmo, Saiz og Azofra, 2021). Det er verdt å fremheve at Cultura fører en annerledes politikk hvor langsiktige formål er essensen i deres arbeid, og at dette i større grad derfor gjelder Sparebank 1 Østlandet og Nordea. Konkurransesituasjonen trekkes frem som et sentralt moment hos disse bankene, og vår tolkning av dataene er at de vegrer seg for å integrere bærekraft i større grad i frykt for å miste kunder og lønnsomhet.

Våre undersøkelser viser til at det er begrenset med forskning rundt forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet. Olmo, Saiz og Azofra (2021) er vårt eneste funn som indikerer en positiv sammenheng mellom bærekraftig bankpraksis og lønnsomhet, hvor markedsmakt trekkes frem som en sentral faktor blant kommersielle banker. På bakgrunn av dette kan vi ikke se at våre funn fra intervjuene samsvarer med litteratur, da bankene har et motstridende syn på tematikken – dette i form av en forventning om lavere fortjeneste ved implementering av en mer bærekraftig utlånspolitikk. Olmo, Saiz og Azofra (2021) tar på sin side ikke opp en bærekraftig utlånspolitikk eksplisitt, og det er en overordnet bærekraftig bankpraksis som ligger til grunn for deres funn.

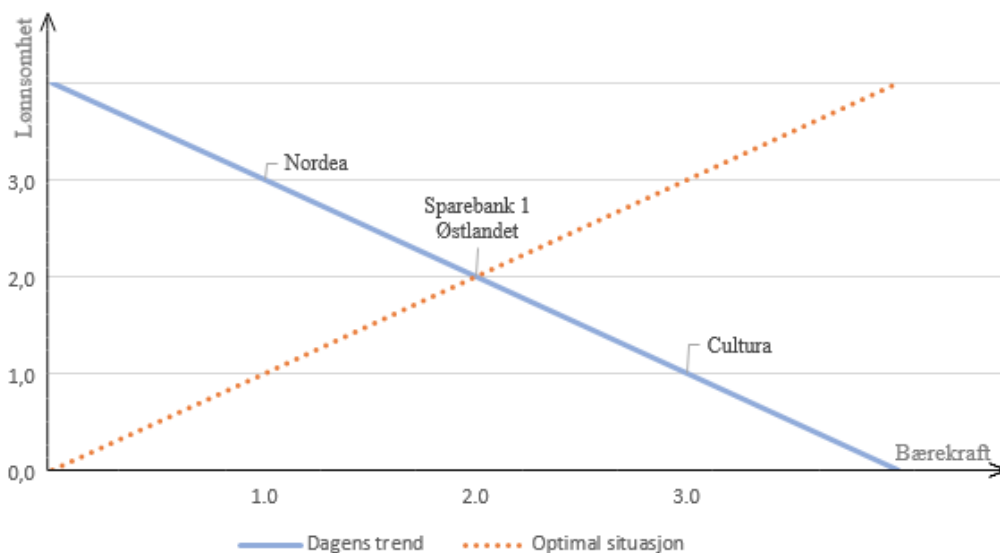
Et annet moment som også fremheves i intervju er bankens evne til å kunne stå imot tap, samt å sikre fortjeneste til aksjonærene. Olmo, Saiz og Azofra (2021) fant ingen sammenheng mellom insolvensrisiko og bærekraftig bankdrift, hvor insolvensrisiko i vårt prosjekt er trukket frem som et viktig element som er med på å holde bankene tilbake fra å bli mer bærekraftige i sin utlånspolitikk. Det vil være utfordrende å kunne forklare årsaken til avviket, og ettersom det er lite forskning på tematikken vil det være vanskelig å danne seg et sammenligningsgrunnlag mellom funn som eventuelt står i motsetning til hverandre. Det foreligger dermed ikke nok grunnlag for våre undersøkelser å kunne ta en valid vurdering av dette. Dersom Olmo, Saiz og Azofra (2021) sine funn hadde hatt en bredere forankring i forskning, er det rimelig å hevde at lønnsomhet og insolvensrisiko ikke burde vært et hinder for bankene i sitt arbeid mot en mer bærekraftig utlånspolitikk.

Som presisert i kapittel 2, må enhver bank som finansierer ulike foretak, kunne være i stand til å vurdere risikoen ved å låne ut kapital. Vurdering av risiko er blant bankens viktigste oppgaver for å sørge for et fungerende finansielt system. Samtidig, på grunn av bankenes viktige rolle i samfunnet, er det essensielt at bankene integrerer bærekraft i sin utlånspolitikk i størst mulig grad, men da uten at det går på bekostning av realistiske risikovurderinger. Som de to kommersielle bankene presiserer i tråd med rammeverket, er de avhengig av å kunne kreve en rettferdig avkastning på midlene som lånes ut, og kan dermed ikke se forbi den finansielle soliditeten til aktører som mottar finansiering.

På bakgrunn av våre funn ser det ut som at det er forretningsbanken Nordea, som vi har vurdert til å ha minst fokus på bærekraft i sin utlånspolitikk, som dermed har den høyeste lønnsomheten. Som nevnt tidligere, ble banken plassert under Bærekraftig finans 1.0 i rammeverket, og setter minimale krav tilknyttet bærekraft for finansiering. Banken vil dermed kunne ta imot flere kunder, som igjen fører til høyere inntjening. Med dette kan det se ut til at forretningsbankene har et større lønnsomhetsfokus sammenlignet med sparebankene. Sparebank 1 Østlandet har noen flere bærekraftige tiltak og kriterier knyttet opp mot sine utlån enn Nordea, og har dermed en noe mer moderat omsetning. Cultura, som legger opp sin utlånsportefølje på bakgrunn av etiske og bærekraftige vurderinger, har den laveste lønnsomheten i vårt utvalg, ettersom bærekraftshensyn har prioritert fremfor kortsiktig lønnsomhet.

Sammenhengen mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i vårt utvalg er fremstilt i figur 5. Det er likevel verdt å trekke frem at vi ikke har konkrete forholdstall til å støtte opp for denne konklusjonen, og at dette utelukkende er basert på kriterier for utlån og utsagn fra våre informanter.

Figur 5: Sammenhengen mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i vårt utvalg

Som fremstilt i grafen ser man at det foreligger en negativ lineær sammenheng mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i vårt utvalg. Ettersom dette er en kvalitativ studie og utvalget bare består av tre banker, er det viktig å påpeke at denne sammenhengen på ingen måte er signifikant generaliserbar. Gruppen mener likevel at fremstillingen oppsummerer drøftingsargumentene på en fin måte, og gir et bilde av det drøftingen anslår til å være dagens utgangspunkt mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i sektoren.

Den gule stiplede grafen indikerer en positiv sammenheng mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet, og representerer det gruppen tørr å påstå ville vært den optimale samfunnsmessige sammenhengen, nemlig at lønnsomheten økte i takt med bærekraftige tiltak implementert i banknæringen. FNs Net-Zero Banking Alliance, som forplikter bankene til å etablere utslippsnøytrale porteføljer innen år 2050, kan indikere et realistisk tidsperspektiv på når bærekraft for fullt er implementert i bankenes utlånspolitikk. Det er derimot realistisk å tenke at bankene kun vil oppnå utslippsnøytrale utlånsporteføljer dersom omstillingen ikke fører til tappt lønnsomhet.

5.5 Veien videre

For at bankene skal kunne bidra til en mer bærekraftig utvikling gjennom sin utlånspolitikk, vurderer vi det som nødvendig med flere offentlige reguleringer. Basert på våre funn ser det ut til at Sparebank 1 Østlandet og Nordea vegrer seg for å ta egne initiativ til å implementere en mer bærekraftig utlånspolitikk på bakgrunn av bankenes konkurransesituasjon. Begge bankene formidler at det er vanskelig å stille strengere krav til kundene sine, gjennom for eksempel renteøkninger for mindre bærekraftige prosjekter, da kunden heller går til konkurrentene, noe som vil straffe bankene økonomisk. Cultura faller noe utenfor dette argumentet, ettersom de praktiserer en utlånspolitikk utelukkende basert på bærekraftige hensyn og dermed har akseptert en langt mer moderat avkastning sammenlignet med bransjen totalt.

Det er rimelig å anta at jobben mot utslippsnøytrale porteføljer blir lettere for bankene dersom det foreligger like konkurransebetingelser i forhold til hvilke bærekraftskrav bankene må fremme mot sine kunder, og at disse må komme som reguleringer fra offentlig hold. Ettersom EUs taksonomi trer i kraft ser det ut til at den kan etablere et rammeverk for videreutvikling av reguleringer og regelverk. Resultatene våre viser til at taksonomien så langt ikke har påvirket bankene i stor grad. Informantene mener at den i tiden fremover ikke vil påvirke dem i svært stor grad utenom at det er nok et element å ta hensyn til i finansieringen, og at det vil koste penger.

Foregående drøftingsargumenter indikerer at banknæringen trenger å bli underlagt strengere reguleringer, og at det først da vil skje en markant utvikling i bransjen i forhold til bærekraftig finansiering. Først når banken klarer å påvirke sine kunder til å drive mer bærekraftig vil det påvirke den totale utviklingen i samfunnet positivt. Uten disse reguleringene vil den kortsiktige avkastningen fortsette å dominere bransjen, og finansiering av såkalt brune næringer og virksomheter vil fortsette uten økonomiske konsekvenser for kunden. Dersom de lønnsomhetsbaserte bankene ikke er villig til å gi opp sin posisjon på kort sikt, vil progresjonen i den bærekraftige utviklingen trolig fortsette å ligge på et lavt nivå.

6.0 AVSLUTNING

I dette kapittelet vil de mest sentrale funnene fra oppgaven oppsummeres. Videre reflekteres det rundt hva som kunne vært gjort annerledes i gjennomføringen. Til slutt presenteres områder som kunne vært interessante for videre forskning på den aktuelle tematikken.

6.1 Oppsummering

Oppgaven har som formål å besvare følgende problemstilling: *Hvordan er forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker?* Gjennom teori, dokumentanalyse og dybdeintervjuer har det blitt innhentet data som ligger til grunn for vår konklusjon.

Oppgavens funn indikerer at bærekraft er i fremmarsj i den norske banksektoren. Bankene i utvalget inkluderer bærekraftsvurderinger på svært ulikt nivå i sin utlånspolitikk, men felles for alle er at de ikke finansierer aktiviteter som opererer på siden av norsk lovgivning.

Viktigheten av lønnsomhet viser seg å foreløpig overstige viktigheten av bærekraftsvurderinger i utlånsporteføljene til Nordea og Sparebank 1 Østlandet. Cultura legger opp sine porteføljer på bakgrunn av etiske vurderinger og bærekraftshensyn, og godtar som følge av dette en lavere omsetning. På bakgrunn av rammeverket for bærekraftig finans ble det konkludert med at Nordea befinner seg på Bærekraftig finans 1.0, Sparebank 1 Østlandet på Bærekraftig finans 2.0 og Cultura på Bærekraftig finans 3.0.

Etter vårt syn sidestiller ikke Schoenmaker (2017) viktigheten av en voksende økonomisk trend med den miljømessige og sosiale delen av bærekraft i sin fremstilling i rammeverket. Dette er problematisk fordi bærekraftig utvikling også omhandler en sunn økonomisk vekst. Både Nordea og Sparebank 1 Østlandet peker på store utfordringer ved å godta mindre vekst og en mer moderat omsetning på kort sikt. Sterke reaksjoner fra aksjonærer, svakere konkurransekraft og tapt avkastning er noen av konsekvensene som trekkes frem av

informantene. En negativ økonomisk trend vil heller ikke være bærekraftig, og vi stiller dermed spørsmålsteget ved om Bærekraftig finans 3.0 bør være målet fra et samfunnshelhetlig perspektiv. Oppgavens funn indikerer en negativ sammenheng mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet, hvor kortsiktig lønnsomhet avtar jo mer bærekraft er implementert i kriteriene som ligger til grunn for finansiering.

For at implementering av bærekraft i bankenes utlånspolitikk ikke skal gå på bekostning av lønnsomhet, må det trolig ligge til grunn strengere krav og reguleringer fra myndighetene. EUs taksonomi skal bidra til å sette rammene for nye krav til bærekraftsrapportering til næringslivet, men denne har per nå ikke blitt iverksatt. Det er likevel en forventning hos informantene om at denne med tiden vil gjøre kredittprosessene mer bærekraftig. På en annen side mener vi det er problematisk dersom norske banker skal vente på nasjonale føringer før de foretar grønne omstillinger, fordi det ofte går veldig sakte å få implementert lover og nasjonale føringer i et demokrati under normale omstendigheter. Banker har i dag veldig få føringer når det gjelder hvordan de skal allokere kapital og hvilke kriterier som skal ligge til grunn for finansiering. Med denne friheten mener vi at det medfølger et stort ansvar for norsk banksektor.

Som et svar på oppgavens problemstilling *Hvordan er forholdet mellom en bærekraftig utlånspolitikk og lønnsomhet i norske banker?* er forholdet å anse som svært sammensatt. Lønnsomhet holder kommersielle banker tilbake fra å etablere en bærekraftig utlånspolitikk, og konkurransesituasjonen krever at det foreligger krav fra myndighetene før bankene tør å ta steget om å prioritere bærekraft fremfor kortsiktig avkastning i sine utlånsporteføljer. Cultura har på den andre siden godtatt en lavere lønnsomhet og en mer moderat vekst, som en konsekvens av å drive utelukkende bærekraftig.

6.2 Refleksjon

Etter å ha jobbet med oppgaven gjennom et helt semester, har vi observert flere ting underveis som kunne blitt løst annerledes. Innledningsvis i prosjektet ble det brukt veldig mye tid på litteraturgjennomgang uten at vi hadde en tydelig retning for oppgaven. Vi opplevde at relevant litteratur om temaet bærekraftig utlån ble for generell, noe som førte til at det ble tatt utgangspunkt i en litt for bred problemstilling. Som en konsekvens har problemstillingen blitt endret flere ganger underveis i prosessen.

Ettersom det er publisert begrenset litteratur rundt temaet vi ønsket å skrive om, var vi ikke helt sikre på i hvilken retning vi ønsket å spisse oppgaven i forkant av intervjuene. Det ble

derfor valgt å føre semistrukturerte intervju med tilhørende åpne spørsmål. Vi ser i ettertid at dette kunne blitt løst annerledes ved å stille spissere spørsmål rettet mot lønnsomhetsforhold i bankene. Spørsmål tilknyttet forholdet mellom bærekraft og lønnsomhet var på en annen side allerede en del av intervjuguiden, og det har dermed ikke vært problematisk i forhold til oppgaven og resultatene.

Lønnsomhet knyttet til bankers utlånspolitikk er et omfattende tema å undersøke og drøfte. Ideelt sett skulle vi hatt mer data for å styrke kvaliteten av oppgaven. Dette lot seg dessverre ikke gjøre, ettersom en bacheloroppgave ikke tillater et mye større dataomfang med et kvalitativt design. I etterpåklokskapens lyse skjær har vi konkludert med at oppgavens problemstilling trolig hadde passet bedre til en oppgave som går over en lengre tidsperiode enn et semester, og som tillater flere sider.

6.3 Videre forskning

Bærekraft implementeres i stadig større grad, både i bankenes generelle forretningsstrategi, men også direkte knyttet opp mot utlånspolitikken. Et tema som kunne vært interessant å se videre på, er hvilke makroøkonomiske konsekvenser en grønnere og mer ekskluderende utlånspolitikk generelt i banksektoren ville ført med seg. Herunder om en slik nasjonal utlånspraksis i det hele tatt er mulig å praktisere uten å styre samfunnet ned i en lavkonjunktur.

Våre undersøkelser viser at det til en viss grad fortsatt foreligger noe usikkerhet rundt tilpasningen av EUs taksonomi, og hvordan dette konkret vil påvirke bankenes fremtidige kredittvurderinger. Etter hvert som EUs taksonomi trer i kraft vil det derfor bli interessant å se hvordan bankene tilpasser seg de nye retningslinjene i praksis, herunder hvilke konsekvenser den får for utlånspolitikken til bankene.

7.0 LITTERATURLISTE

- Bankenes Sikringsfond (u.å.) *Årstell norske banker: Sparebankenes årsregnskaper 2021 (XLSX)*. Tilgjengelig fra: <https://www.bankenessikringsfond.no/arstall-enkeltbanker/category1161.html> (Hentet: 10. mai 2022).
- Bouma, J. J., Jeucken, M. og Klinkers, L. (2017) *Sustainable Banking: The Greening of Finance*. New York: Routledge.
- Boye, K. et al. (2018) *Finansielle emner*. 15. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Breivik, D. I. Å og Tokheim, R. (2021) *Bærekraft i bank: En komparativ studie om bærekraft i norske bankers kredittvirksomhet*. Masteroppgave. Norges Handelshøyskole i Bergen.
- Brundtland, G. H. og Dahl, O. (1987) *Vår felles framtid. World Commission on Environment and Development*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Carè, R. (2018) *Sustainable Banking: Issues and Challenges*. Cham: Springer International Publishing AG.
- Carson, S. G. og Skauge, T. (2019) *Etikk for beslutningstakere – Virksomhets bærekraft og samfunnsansvar*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Cultura (2022a) *Policy for bærekraft og samfunnsansvar*. Tilgjengelig fra: <https://www.cultura.no/wp-content/uploads/2022/03/Baerekraftspolicy-2022-02-17.pdf> (Hentet: 24. april 2022).
- Cultura (2022b) *Årsrapport 2021*. Tilgjengelig fra: https://www.cultura.no/wp-content/uploads/2022/03/Cultura_Bank_arsrapport_2021_skjerm.pdf (Hentet: 23. april 2022).
- Cultura (u.å.) *Verdibasert utlånspolitikk*. Tilgjengelig fra: <https://www.cultura.no/wp-content/uploads/2022/04/Utla%CC%8Anspolitikk.pdf> (Hentet: 24. april 2022).
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2019) *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/> (Hentet: 06. april 2022).

Dyllick, T. og Muff, K. (2015) Clarifying the Meaning of Sustainable Business: Introducing a Typology From Business-as-Usual to True Business Sustainability, *Organization and Environment*, 29(2), s. 156-174. doi: <https://doi.org/10.1177/1086026615575176>.

Eklund, T. (2005) Kreditrisiko på utlån til foretak – hvilken tankegang og logikk bør ligge til grunn for vurderingene? *Praktisk økonomi & finans*, 21(1), s. 23-30. doi: <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2005-01-04>.

Etisk bankguide (u.å. a) *Banker*. Tilgjengelig fra: <https://etiskbankguide.no/bank/banker/> (Hentet: 06. april 2022).

Etisk bankguide (u.å. b) *Om oss*. Tilgjengelig fra: <https://etiskbankguide.no/om-oss/> (Hentet: 06. april 2022).

European Commission (2018) *Renewed sustainable finance strategy and implementation of the action plan on financing sustainable growth*. Tilgjengelig fra: https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-renewed-strategy_en#action-plan (Hentet: 04. mai 2022).

European Commission (u.å.) *EU taxonomy for sustainable activities*. Tilgjengelig fra: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en (Hentet: 04. mai 2022).

Finans Norge (2018) *Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen*. Tilgjengelig fra: <https://www.finansnorge.no/siteassets/tema/barekraft/veikart-for-gronn-konkurransekraft-i-finansnaringen/veikart-finansnaringen-web.pdf> (Hentet: 01. mars 2022).

Finans Norge (2020) *Klimarisikorapportering for banker – Veiledning*. Tilgjengelig fra: <https://www.finansnorge.no/siteassets/tema/barekraft/klimarisiko/veiledning-klimarisikorapportering-banker2.pdf> (Hentet: 01. mars 2020).

Finansforetaksloven (2015) *Lov om finansforetak og finanskonsern*. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2015-04-10-17/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2 (Hentet: 15. mai 2022).

Finanstilsynet (2016) *Bank og finans*. Tilgjengelig fra: <https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/bank-og-finans/> (Hentet: 05. februar 2022).

- FN-sambandet (2021) *Bærekraftig utvikling*. Tilgjengelig fra:
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling> (Hentet: 03. februar 2022).
- Holme, I. M. og Solvang, B. K. (1996) *Metodevalg og metodebruk*. 3. utg. Sted: Tano Aschehoug.
- Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lee, B. W., Jung, S. T. og Chun, Y. O. (2002) Environmental Accounting in Korea: Cases and Policy Recommendations, i Bennett, M., Bouma, J. J. og Wolters, T. (red.) *Environmental Management Accounting: Informational and Institutional Developments, Eco-Efficiency in Industry and Science*. Dordrecht: Springer.
- Meld. St 13 (2020-2021) (2021) *Klimaplan for 2021-2030*. Oslo: Klima- og miljødepartementet. Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/a78ecf5ad2344fa5ae4a394412ef8975/nn-no/pdfs/stm202020210013000dddpdfs.pdf> (Hentet: 11. februar 2022).
- Nordea (2022) *Annual Report 2021*. Tilgjengelig fra:
<https://www.nordea.com/fi/doc/a8633d2e7cca9d7f.pdf> (Hentet: 26. april 2022).
- Norges Bank (2021) *Det norske finansielle systemet 2021*. Tilgjengelig fra:
https://www.norges-bank.no/contentassets/97a4fd6249bb48c0a80cfef7ff64ddb1/dnfs_2021_web_0607.pdf?v=07/07/2021110844&ft=.pdf (Hentet: 25. februar 2022).
- Næringslivets Hovedorganisasjon (u.å.) *Næringslivets bidrag til FNs bærekraftsmål*. Tilgjengelig fra:
https://www.nho.no/contentassets/3a75ceed49e5432b863a328796221bc9/nho-baerekraftmal_rapport.pdf (Hentet: 10. februar 2022).
- Olmo, B. T., Saiz, M. C. og Azofra, S. S. (2021) Sustainable Banking, Market Power, and Efficiency: Effects on Banks' Profitability and Risk, *Sustainability*, 13(3), s. 1298. doi:
<http://dx.doi.org/10.3390/su13031298>.
- Oppen, M., Mørk, B. E. og Haus, E. (2020) *Kvantitative og kvalitative metoder i merkantile fag: En introduksjon*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Prop. 208 LS (2020-2021) *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer og samtykke til deltagelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/2088 og forordning (EU) 2020/852.*

Regjeringen (2021) *Nye regler om bærekraftig finans vil ikke tre i kraft fra nyttår.*

Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-regler-om-barekraftig-finans-vil-ikke-tre-i-kraft-fra-nyttar/id2892207/> (Hentet: 04. mai 2022).

Regnskapsloven (1999) *Lov om årsregnskap m.v.* Tilgjengelig fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56> (Hentet: 25. februar 2022).

Richardson, B. J. (2009) Keeping Ethical Investment Ethical: Regulatory Issues for Investing for Sustainability, *Journal of Business Ethics*, 87(4), s. 555-572. doi:

<http://dx.doi.org/10.1007/s10551-008-9958-y>.

Schoenmaker, D. (2017) *From Risk to Opportunity: A Framework for Sustainable Finance.*

Rotterdam: Rotterdam School of Management. Tilgjengelig fra:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3066210 (Hentet: 29. februar 2022)

Scholten, B. (2009) Corporate Social Responsibility in the International Banking Industry, *Journal of Business Ethics*, 86, s. 159-175. doi: <https://doi.org/10.1007/s10551-008-9841-x>.

Sparebank 1 Østlandet (u.å.) *Bærekraftstrategi 2019-2021.* Tilgjengelig fra:

<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/ostlandet/omoss/samfunn/Baerekraftstrategi-2019-2021-260521.pdf> (Hentet: 23. april 2022).

Sparebank 1 Østlandet (2022) *Årsrapport 2021.* Tilgjengelig fra:

<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/ostlandet/omoss/investor/representantskapet/SB1O-Aarsrapport-2021.pdf> (Hentet: 23. april 2022).

Tan, L. H., Chew, B. C. og Hamid, S. R. (2017) A holistic perspective on sustainable banking operating system drivers: A case study of Maybank group, *Qualitative Research in Financial Markets*, 9(3), s. 240-262. doi: <https://doi.org/10.1108/QRFM-12-2016-0052>.

UNEP FI (u.å.) *Net-Zero Banking Alliance.* Tilgjengelig fra: <https://www.unepfi.org/net-zero-banking/> (Hentet: 23. april 2022).

WWF (u.å.) *Earth overshoot day 2021: Nå har vi brukt opp jordas ressurser for i år.*

Tilgjengelig fra: <https://www.wwf.no/klima-og-energi/earth-overshoot-day> (Hentet: 15. mai 2022).

Zimmermann, S. (2019) Same Same but Different: How and Why Banks Approach Sustainability, *Sustainability*, 11(8), s. 2267. doi: <http://dx.doi.org/10.3390/su11082267>.

